

MAGYAR
HELSINKI
BIZOTTSÁG

JELENTÉS
MAGYARORSZÁG

**LMBTQI Fogvatartottak
“Az LMBTQI fogvatartottak
jogainak megerősítése az Európai
Unióban”**

Az Európai Unió
támogatásával

**Az LMBTQI fogvatartottak
jogainak megerősítése az Európai
Unióban**

ORSZÁGJELENTÉS [MAGYARORSZÁG]

SZERZŐK

Magyar Helsinki Bizottság, Háttér Társaság

PROJEKT BEN RÉSZTVEVŐ SZERVEZETEK

[Ludwig Boltzmann Institute of Fundamental and Human Rights](#) (Ausztria), [Centre for European Constitutional Law](#) (Görögország), [Magyar Helsinki Bizottság](#) (Magyarország) and [Associazione Antigone](#) (Olaszország)

BORÍTÓ ÉS TERVEZÉS

Jakob Axel Brix

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A szerzők szeretnék megköszönni mindazoknak a résztvevőknek a közreműködését, akik interjúk, konzultációk vagy visszajelzések révén aktívan hozzájárultak e tanulmány elkészítéséhez – annak ellenére, hogy a jelenlegi jogi és politikai környezetben egyre nagyobb kihívásokkal kell szembenézniük.

2025

**Az Európai Unió
támogatásával**

A jelentés az Európai Unió támogatásával megvalósult projekt keretében jött létre, az abban kifejtett nézetek és vélemények kizárólag a szerző(k) álláspontját tükrözik, és nem szükségszerűen egyeznek meg sem az Európai Unió, sem az Európai Bizottság hivatalos álláspontjával. Sem az Európai Unió, sem a támogatást nyújtó hatóság nem vállal felelősséget ezen nézetekért vagy véleményekért.

TARTALOMJEGYZÉK

RÖVIDÍTÉSEK	4
SZÓSZEDET	5
VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	8
A PROJEKT BEMUTATÁSA ÉS A KUTATÁS MÓDSZERTANA	9
A PROJEKT HÁTTERE ÉS CÉLJAI	9
MÓDSZERTAN	10
AZ LMBTQI EMBEREK HELYZETE MAGYARORSZÁGON	11
A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI RENDSZERRŐL ÁLTALÁBAN	16
VONATKOZÓ SZABÁLYOZÁSOK	18
NEMZETKÖZI ÉS HAZAI ESETJOG	21
AZ OMBUDSMAN MŰKÖDÉSE	22
A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS NÉZŐPONTJA	24
OKTATÁS ÉS KÉPZÉS	25
AZ LMBTQI FOGVA TARTOTTAK HELYZETE	26
SZEXUÁLIS ORIENTÁCIÓ ÉS NEMI IDENTITÁS A FOGVA TARTÁS SORÁN	26
ELHELYEZÉS	27
MOTOZÁS	33
EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁS	34
ZAKLATÁS ÉS ERŐSZAK	37
JOGHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS	40
ÉLET A BÖRTÖNBEN	42
KÖVETKEZTETÉSEK	49
AJÁNLÁSOK	50
BIBLIOGRÁFIA	53
ANNEX: INTERJÚ IDÉZETEK	62

RÖVIDÍTÉSEK

CAT - Kínzás Elleni Bizottság

EUB - Az Európai Unió Bírósága

CPT - Az Európa Tanács Kínzás Elleni Bizottsága

EJEB - Emberi Jogok Európai Bírósága

FRA - Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége

GANHRI - A Nemzeti Emberi Jogi Intézmények Világszövetsége

GDPR - Általános Adatvédelmi Rendelet

MHB - Magyar Helsinki Bizottság

EJT - Emberi Jogi Tanács

LMBTQI - leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű, interszex, queer

BVOP - Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága

NMM - Nemzeti Megelőző Mechanizmus

SPT - Kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzési albizottság

SZÓSZEDET

Elhelyezés	A döntés arról, hogy az elítélt vagy letartóztatásban lévő személyt melyik konkrét büntetés-végrehajtási intézetbe helyezik (például férfi- vagy női intézet). Az elhelyezés általában szorosan kapcsolódik az elítélt besorolásához, amely átfogó kockázatértékelést foglal magában.
Biszexuális	Olyan személy, aki fizikailag, romantikusan és/vagy érzelmileg két (vagy több) nemhez vagy társadalmi nemhez vonzódik.
Ciszgender	Olyan személy, aki azonosul a születéskor meghatározott nemével/társadalmi nemével.
Szabadságelvonás	Bármely fogvatartási forma, illetve olyan helyre történő elhelyezés, ahol az érintett személy nem hagyhatja el szabadon a létesítményt.
Fogva tartott	E projekt keretében a „fogvatartott” kifejezés a büntető igazságszolgáltatás kontextusában szabadságuktól megfosztott személyekre vonatkozik (beleértve a letartóztatást és az ítélet utáni szabadságelvonást is).
Meleg	Elsősorban olyan férfit jelöl, aki (fizikailag, romantikusan és/vagy érzelmileg) más férfiakkal vonzódik; tágabb értelemben használható mind a meleg férfiak, mind a meleg nők megnevezésére.
Társadalmi nem (gender)	Szociálisan konstruált normák, szerepek és viselkedésminták összessége, amelyek a férfi (fiú), nő (lány) vagy egyéb társadalmi nemhez kötődnek.
Társadalmi nemi identitás	Minden személy belső és egyéni élménye a társadalmi nemről, amely megfelelhet vagy nem felelhet meg a születéskor meghatározott nemnek, beleértve a testtel kapcsolatos önértékelést (például – szabad döntés alapján – orvosi, sebészeti vagy más módosításokat), valamint a társadalmi nem egyéb kifejeződéseit (öltözködés, beszédmód, viselkedés). ¹
Társadalmi nemi kifejezés	Az a mód, ahogyan valaki nyilvánosan kifejezi vagy megjeleníti társadalmi nemét. Ez magában foglalhatja a viselkedést, a külső megjelenést (pl. haj, smink, öltözködés, testbeszéd, hang).
Nemmegerősítő műtétek / eljárások	Más néven „nemi megerősítő” vagy „nemváltóztató” műtét/eljárás; olyan sebészeti beavatkozás, amely a személy testi megjelenését és nemi szerveit a társadalmi nemi identitásához igazítja. ²
Nemileg sokszínű	Olyan személy, akinek társadalmi nemi identitása (beleértve annak kifejezését) eltér az adott helyen és időben normának tekintett társadalmi nemtől; ide tartoznak azok is, akik nem sorolják be magukat a férfi/nő bináris rendszerbe. ³ A transznemű a nemi sokszínűség specifikusabb formája.
Homofóbia	Leszbikus, meleg vagy biszexuális személyekkel szembeni irracionális félelem, gyűlölet vagy elutasítás.

¹ Yogyakarta Alapelvek, <https://yogyakartaprinciples.org/>

² Lásd még: Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA), <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/mapping-minimum-age-requirements-concerning-rights-child-eu/access-sex-reassignment-surgery>.

³ Lásd még: Független szakértő a szexuális irányultság és a nemi identitás védelme terén, A transznemű és nemileg sokszínű személyek küzdelme. https://www.ohchr.org/en/special-procedures/ie-sexual-orientation-and-gender-identity/struggle-trans-and-gender-diverse-persons#_ftn1

Interszexuális személy	Olyan emberek, akik testileg nem rendelkeznek tipikusan férfi vagy női nemi jellemzőkkel kromoszómák, nemi mirigyek, nemi hormonok és/vagy nemi szervek variációi miatt. ⁴ Az interszexualitás veleszületett testi állapot; nem társadalmi nemi identitásról vagy szexuális orientációról szól. ⁵ Többnyire genetikai eredetű, számos formája létezik.
Jogi (nemi) elismerés	Az a folyamat, amelynek során a hivatalos dokumentumokat a személy társadalmi nemi identitásához igazítják.
Leszbikus	Olyan nő, aki (fizikailag, romantikusan és/vagy érzelmileg) más nők iránt vonzódik.
Nem-bináris	Olyan társadalmi nemi identitás, amely kívül esik a férfi/nő bináris nemfelfogáson, azaz nem felel meg annak a hiedelemnek, hogy mindenki kizárólag férfi vagy nő.
Queer	Gyűjtőfogalom azokra, akiknek szexuális és/vagy társadalmi nemi identitása nem illeszkedik a bináris rendszerbe, ⁶ tehát nem ciszgender és heteroszexuális.
Biológiai nem⁷	A személy besorolása a női, férfi és/vagy interszexuális testi jellemzők alapján. A biológiai nem a testi jellemzők összessége; ez nem feltétlenül esik egybe a társadalmi nemi identitással.
Nemi jellemzők	A személy nemével kapcsolatos testi jellemzői: nemi szervek és egyéb szexuális és reprodukcióval kapcsolatos anatómiai elemek, kromoszómák, hormonok, valamint a pubertás során kialakuló másodlagos nemi jelek. ⁸
Szexuális orientáció	Minden személy képessége mély érzelmi, érzelmi alapú és szexuális vonzalom, illetve intim és szexuális kapcsolat kialakítására más nemű, azonos nemű vagy több nemű személyekkel.
Transznemű/transz	Olyan személy, akinek társadalmi nemi identitása nem egyezik a születéskor meghatározott nemével.
Transzfóbia	Transznemű személyekkel szembeni irracionális félelem, gyűlölet vagy elutasítás.

⁴ Az Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programja (UNDP) – A Fenntartható Fejlődési Célok és a szexuális és nemi kisebbségek https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/SDGs_SexualAndGenderMinorities.pdf.

⁵ Lásd még: Az ENSZ Emberi Jogi Főbiztosának Hivatala (OHCHR), Háttérjegyzet az interszexuális emberekkel szembeni emberi jogi jogsértésekről (2019. október 24.) <https://www.ohchr.org/en/documents/tools-and-resources/background-note-human-rights-violations-against-intersex-people>

⁶ Európai Bizottság, Az LMBTQ személyek egyenlőségéről szóló stratégia 2020-2025 (2020. November 12.), https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/lesbian-gay-bi-trans-and-intersex-equality/lgbtqi-equality-strategy-2020-2025_en

⁷ Committee against Torture (CAT), 9. éves jelentés, Megelőzési Albizottság (SPT) (2016. március 22.), CAT/C/57/4, <https://docs.un.org/en/CAT/C/57/4>

⁸ Lásd még: Yogyakarta Alapelvek, 25. alapelv, <https://yogyakartaprinciples.org/>

A project szempontjából további fontos fogalom:

Ésszerű alkalmazkodás	A Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény (CRPD) 2. cikkében foglalt meghatározás szerint az ésszerű alkalmazkodás „[a]zok a szükséges és megfelelő módosítások és kiigazítások, amelyek egy adott esetben, aránytalan vagy indokolatlan teher nélkül szükségesek ahhoz, hogy a fogyatékossgal élő személyek másokkal azonos alapon élvezhessék és gyakorolhassák valamennyi emberi jogukat és alapvető szabadságukat.”⁹ Bár az „ésszerű alkalmazkodás” fogalma eredetileg a fogyatékossgal élő személyek egyenlő bánásmódjáról szóló jogból származik, megfelelően alkalmazható a nem, vallás vagy életkor miatti hátrányos megkülönböztetés elleni kötelezettségek meghatározására is. E területen ugyanazt a célt szolgálja: meghatározza azokat a feltételeket, amelyek szükségesek a potenciálisan diszkriminációnak kitett személyek társadalmi részvételének biztosításához, és konkrét cselekvési kötelezettségeket alapoz meg.¹⁰ „Az ésszerű alkalmazkodás a tényleges egyenlőség elérésének eszköze. Alapja egy alapvető felismerés: egyes személyek – veleszületett jellemzőik (például fogyatékossgal, nem, életkor, rassz, kultúra vagy nyelv) miatt – akadályokba ütköznek a társadalomban való egyenlő részvételben. Előfordulhat, hogy egy feladat elvégzése vagy egy adott helyszín elérése a hagyományos módon számukra lehetetlen. Mivel a társadalom elsősorban azok igényei szerint szerveződik, akik nem rendelkeznek ilyen jellemzőkkel vagy különbségekkel, e személyek nem férnek hozzá a foglalkoztatáshoz, a szolgáltatásokhoz vagy más tevékenységekhez.”¹¹
-------------------------------------	---

⁹ CRPD 2. cikk

¹⁰ Lásd:

https://www.antidiskriminierungsstelle.de/SharedDocs/forschungsprojekte/EN/RG_Angemessene_Vorkehrungen_en.html#:~:text=While%20the%20concept%20of%20%22reasonable,of%20sex%2C%20faith%20or%20age

¹¹ Bribosia E., and Rorive I., supervised by Waddington L., Ésszerű alkalmazkodás a fogyatékossgal túl Európában?, Antidiszkriminációs jogi szakértői hálózat, DG Just, Európai Bizottság, 2013, 8. o..

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Az LMBTQI fogvatartottak jogait Magyarországon a hazai jogszabályi környezet nem kezeli megfelelően. Ez jelentős joghézagra utal az alapvető jogok védelmében e csoport esetében: sem a jogalkotás sem a jogalkalmazás nem reagál az LMBTQI közösség sajátos szükségleteire a fogvatartás során.

Nem fér kétség ahhoz, hogy az LMBTQI fogvatartottak diszkriminációval vagy annak veszélyével szembesülnek a magyar börtönrendszerben. A diszkrimináció megnyilvánulhat szóbeli vagy fizikai zaklatás, bántalmazás formájában más fogvatartottak részéről, de akár a börtönszemélyzet részéről is, illetve abban, hogy nem lépnek fel megfelelően a fogvatartottak egymás közötti zaklatásaival szemben.

Az LMBTQI-fogvatartottak helyzetének javítása átfogó, rendszerszintű megközelítést igényelne. Ez magában foglalná az igazságügyi rendszer szerkezeti problémáinak kezelését, a sokféle populáció sajátos szükségleteinek felismerését, valamint hatékony képzési és támogató mechanizmusok bevezetését. Egy befogadó és biztonságos környezet előmozdításával Magyarországnak arra kellene törekednie, hogy minden fogvatartottat – szexuális irányultságától vagy nemi identitásától függetlenül – méltósággal és tisztelettel kezeljen. E lépések megtétele

nemcsak az LMBTQI-fogvatartottak jogait erősítené, hanem hozzájárulna egy igazságosabb és méltányosabb társadalom egészéhez is.

Az LMBTQI-fogvatartottak jogainak és biztonságának hatékony javítása érdekében jogi reformokra van szükség, amelyek kifejezetten elismerik e csoport sérülékenységét, célzott megoldásokat dolgoznak ki biztonságuk és méltóságuk biztosítására, valamint átfogó képzést nyújtanak a börtönszemélyzet számára. Csak egy összehangolt, jogokon alapuló megközelítéssel – amely aktívan bevonja a fogvatartottakat, a civil szervezeteket és az érintett szereplőket – kezelhetők az LMBTQI-személyeket a fogvatartás során érő rendszerszintű diszkriminációk és kockázatok, és teremthető meg végső soron olyan börtönkörnyezet, amely tiszteletben tartja az emberi jogokat és az egyenlőséget mindenki számára.

A PROJEKT BEMUTATÁSA ÉS A KUTATÁS MÓDSZERTANA

A PROJEKT HÁTTERE ÉS CÉLJAI

Társadalmunkban a leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű, interszexuális vagy queer (LMBTQI) emberek az élet számos területén diszkriminációnak és marginalizációnak vannak kitéve.¹² Habár sok országban léteznek törvények és szakpolitikai intézkedések a szexuális irányultságon és nemi identitáson alapuló diszkrimináció leküzdésére, sok LMBTQI csoporthoz tartozó ember mégis intoleranciával, homofóbiával, transzfóbiával vagy gyűlöletbeszéddel szembesül, és nagyobb valószínűséggel válik erőszak áldozatává.¹³ Emellett az LMBTQI embereket gyakran sújthatja interszekcionális megkülönböztetés. Az etnikai kisebbségekhez tartozó LMBTQI emberek szembesülhetnek diszkriminációval etnikai közösségük részéről, de a szélesebb LMBTQI közösségen belül is érheti őket hátrányos megkülönböztetés, valamint a domináns heteroszexuális közösségtől mindkettő egyszerre. A muszlim LMBTQI nők rasszizmussal, homofóbiával,

transzfóbiával vagy szexizmussal is találkozhatnak.¹⁴

A börtönök nemcsak, hogy a társadalom részei, így nem mentesek az LMBTQI személyekkel kapcsolatos társadalmi attitűdöktől, de sok tekintetben azok a kihívások, amelyekkel az LMBTQI emberek szembesülnek, a börtönkörnyezetben felerősödnek.

Az adatok hiánya miatt nehéz pontos képet kapni az LMBTQI fogvatartottak helyzetéről, hasonlóan ahhoz, ahogy a börtönön kívüli LMBTQI emberek helyzete így gyakran nem jól feltárt.¹⁵

Az EU által finanszírozott „LMBTQI fogvatartottak jogainak megerősítése az EU-ban – [Strengthening the rights of LMBTQI detainees in the EU – LMBTQI Detainees]” projekt célja a fogvatartott LMBTQI emberek jogainak érvényesítése olyan konkrét kihívások kezelése révén, mint az elhelyezés, a motozás, az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés, a diszkrimináció és az LMBTQI fogvatartottakkal szembeni bánásmód, zaklatás, bántalmazás és erőszak, valamint az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés. Eddig az LMBTQI fogvatartottakkal kapcsolatos kezdeményezések korlátozottak voltak. Különösen kevés figyelem fordul az őket érintő

¹² Az ILGA Europe "Szivárvány térképe", elérhető itt <https://rainbowmap.ilga-europe.org/>

¹³ FRA kutatás <https://fra.europa.eu/en/publication/2024/lgbtiq-crossroads-progress-and-challenges#publication-tab-3>.

¹⁴ andra Fredman, Intersectional Discrimination in EU gender equality and non-discrimination role, Directorate Justice and Consumers, May 2016.

¹⁵ Lásd: <https://search.coe.int/cm?i=0900001680ac3af4>

különös kihívásokra, kockázatokra és diszkriminációra.

A projekt azért, hogy ezeket a hiányokat kezelje, megvizsgálja a jogszabályi környezetet, a börtönben fogvatartott LMBTQI emberek helyzetét, az ezzel kapcsolatos kihívásokat, hiányosságokat és jó gyakorlatokat. A projekt keretében a partnerek Ausztriában, Görögországban, Olaszországban és Magyarországon végeztek kutatást. A résztvevők között megtalálhatók civil szervezeti képviselők, jogászok, LMBTQI fogvatartottak, felügyeleti szervek, valamint a reformok végrehajtásáért felelős hatóságok.

A célkitűzések között szerepel a meglévő jogi és szakpolitikai keretek feltérképezése az EU-ban, a kihívások és a legjobb gyakorlatok azonosítása, a résztvevők közötti kölcsönös tanulás elősegítése, valamint a tudatosság és a kapacitások növelése annak érdekében, hogy javuljanak az LMBTQI fogvatartottak körülményei. Azáltal, hogy erősíti a tagállamok közötti kölcsönös bizalmat és biztosítja a nemzetközi emberi jogi normák betartását, a projekt célja, hogy kezelje a diszkriminációt és előmozdítsa az LMBTQI emberek emberhez méltó fogva tartási körülményeit.

MÓDSZERTAN

A projekt keretében kutatást végeztünk a magyar helyzetről, amelyhez a másodlagos kutatás mellett releváns szereplőkkel -

ügyvédekkel, korábbi büntetés-végrehajtási dolgozókkal és fogvatartottként tapasztalatokkal rendelkező emberekkel készítettünk interjúkat. A kutatás részeként 2024 szeptemberétől 2025 júniusáig összesen 11 félig strukturált interjút folytattunk szakemberekkel és fogvatartottként tapasztalatokkal rendelkező személyekkel.

A kutatás több adatforrást és módszert alkalmazott átfogó áttekintés biztosítása érdekében. A jogszabályi környezet feltérképezéséhez részletes elemzést végeztünk a releváns hazai jogszabályokról, nemzetközi és hazai bírói gyakorlatról. Hivatalos adatok beszerzése céljából közérdekű adatigénylést nyújtottunk be a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságához, a kapott információkra „BVOP válaszként” hivatkozunk. A kutatás alapjául szolgáltak továbbá az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala és az Európa Tanács kínzásmegelőzési bizottságának (CPT) jelentései, amelyek betekintést nyújtanak a fogva tartási körülményekbe. Fontos forrást jelentett az érintett civil szervezetek gyakorlati tapasztalata is.

A kutatást egy négytagú nemzeti koalíció támogatta, amelynek célja az volt, hogy az LMBTQI szempontok megfelelő figyelembevételét biztosítsa.

ÁTTEKINTÉS - AZ LMBTQI EMBEREK HELYZETE MAGYARORSZÁGON

A Magyar Helsinki Bizottság (a továbbiakban: MHB) egy független emberi jogi szervezet, amelyet 1989-ben alapítottak Budapesten, és amelynek célja az emberi jogok és a jogállamiság védelme Magyarország romló demokratikus környezetében. Az MHB olyan kérdésekre összpontosít, mint a menedékjog, a kínzás és megalázó bánásmód elleni küzdelem, a büntető igazságszolgáltatásban érvényesülő méltányosság és a jogállamiság visszaszorulásának megakadályozása. Figyelemmel kíséri Magyarországnak a nemzetközi emberi jogi normáknak való megfelelését, és emberséges börtönkörülményekért száll síkra.

A szervezet sikeresen képviselte a fogva tartottakkal szembeni bánásmóddal kapcsolatos, mérföldkőnek számító ügyeket¹⁶ mind a hazai bíróságok, mind az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) előtt. Az elmúlt években az MHB több, a fogva tartással kapcsolatos hazai és nemzetközi kutatási

projektben vett részt, és többször is felvetette a fogva tartási körülmények és a bánásmód kérdését az ENSZ Emberi Jogi Bizottságának,¹⁷ az Európai Bizottságnak a kínzás és embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzéséről (CPT),¹⁸ illetve az egyetemes időszakos felülvizsgálat keretében készített jelentéseiben.¹⁹ Az MHB több beadványt is benyújtott az Európa Tanács Miniszteri Bizottságához az EJEB ítéletek végrehajtása keretében, beleértve az első, Magyarországra vonatkozó ítéletet, a Varga és társai kontra Magyarország ügycsoportot, amely a fogva tartás körülményeivel foglalkozik. Ezen precedens értékű ítélet következtében Magyarországnak meg kellett szüntetnie a börtönök túlszűfoltóságát és bevezették a hazai kártérítési eljárást.

AZ LMBTQI EMBEREK HELYZETE MAGYARORSZÁGON

Az LMBTQI-jogok helyzete Magyarországon jelentősen romlott, amit a gyűlöletbeszéd és diszkriminatív megnyilvánulások elszaporodása is jelez.

¹⁶ see e.g. the cases *Engel v. Hungary*, application no. 46857/06; *X.Y. v. Hungary*, application no. 43888/08; *Varga and others v. Hungary*, applications nos. 14097/12, 45135/12, 73712/12, 34001/13, 44055/13, and 64586/13; *Takó and Visztné v. Hungary*, applications nos. 82939/17 and 27166/19

¹⁷ The HHC's latest shadow report from 2018, see: https://helsinki.hu/wp-content/uploads/HHC_submission_to_HRC_12022018.pdf - see in particular p. 7.

¹⁸ the HHC's related briefing paper, see: <https://helsinki.hu/en/the-hhc-justice-programmes-submission-for-the-cpts-periodic-visit-to-hungary-in-2023/>

¹⁹ The HHC's latest submission from 2021, see: https://helsinki.hu/wp-content/uploads/2021/03/HHC_UPR2021_Hungary_criminal_justice_web.pdf - see in particular p. 3.

Ezt követte a kormánypárt magas rangú politikusainak heves támadásai, amelyek főként 2019 májusában kezdődtek, amikor egy városházi fórumon Kövér László, a parlament elnöke párhuzamot vont az azonos nemű párok házasságkötési és örökbefogadási joga, valamint a pedofília között, és hozzátette, hogy „Egy normális homoszexuális tudja, hogy a világ rendje micsoda, hogy ő így született, ilyenné lett. Próbál ehhez a világhoz alkalmazkodni úgy, hogy nem tartja magát feltétlenül egyenrangúnak.”²⁰ A kormánypárt média feletti befolyása a médiát propagandaeszközzé tette, megsokszorozva a politikai gyűlöletkampány hatását, és formálva a közvéleményt, valamint a szavazói magatartást.²¹

A gyűlöletkeltő retorikát ellenséges lépés követte: 2020. május 19-én fogadták el azt a törvényt, amely tiltja a nemváltás jogi elismerését.²² Ez a törvény kimondja, hogy az

egyének „születési neme”²³ a személyazonosító adatok nyilvántartásában nem változtatható meg, ami lehetetlenné teszi a transznemű személyek nemi identitását tükröző hivatalos dokumentumok megszerzését.²⁴ Bár a törvény nemzetközi kritikát és jogi kihívásokat váltott ki – ld. többek között az EUB előtt folyó eljárásokat –, a jelentés írásának időpontjában a törvény továbbra is hatályban van. Az EUB 2025. márciusi ítélete²⁵ alapján a GDPR arra kötelezi a magyar hatóságokat, hogy helyesbítsék a nemi identitásra vonatkozó személyes adatot, amennyiben az pontatlan, vagyis minden olyan esetben, amikor a transz emberek társadalmi valósága és nemi identitása eltér a születéskor rögzített nemüktől. Az EUB kimondta, hogy az erre irányuló eljárás hiánya a magyar jogban nem mentesíti az államot az EU-jog alapján fennálló kötelezettsége alól.

²⁰

https://index.hu/belfold/2019/05/15/kover_laszlo_forum_normalis_homoszexualisok_pedofilia/

²¹ Háttér Society, Hungarian LGBT Alliance, Transvanilla Transgender Association: *Report about the Implementation of the Council of Europe Recommendation to member states on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity (CM/Rec(2010)5) in Hungary*, p. 17., see: <http://hatter.hu/sites/default/files/dokumentum/kiadvany/hatter-cmrec2010-5-report2018.pdf>

²² Egyes közigazgatási tárgyú törvények módosításáról, valamint ingyenes vagyonjuttatásról szóló 2020. évi XXX. törvény, 2020. május 28., lásd: <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/index.php?menuindex=200&pageindex=kozltart&ev=2020&szam=125>.

²³ The legislation of Birth registration stipulates that all newborns must be registered as a male or a female, other possibility is not possible (e.g. leaving the sex field blank or making other entry).

See more:

<https://hatter.hu/tevekenyseguink/jogsegelyszolgalat/jogi-gyorstalpalo/interszex-emberek>

²⁴ For more details, see: Háttér Society (2020) ‘Despite human rights concerns, Hungarian President signs the law that bans legal gender recognition’, press release, 28 May 2020, see: <https://en.hatter.hu/news/president-signs>; EELN (2020), Flash report – Amendment of the provisions on legal recognition of gender, 30 June 2020, see: <https://www.equalitylaw.eu/downloads/5168-hungary-amendment-of-the-provisions-on-legal-recognition-of-gender-137-kb>.

²⁵ See:

<https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2025-03/cp250034hu.pdf>

Később, Magyarország Alaptörvényének 2020. december 15-én elfogadott kilencedik módosítása megerősítette a hagyományos családszerkezetet azzal, hogy kimondta, hogy az anya nő, az apa férfi, és egyúttal előírta, hogy “[m]inden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.” illetve “Magyarország védi a gyermekek születési nemének megfelelő önazonossághoz való jogát, és biztosítja a hazánk alkotmányos önazonosságán és keresztény kultúráján alapuló értékrend szerinti nevelést.”²⁶ Egy másik, ugyanazon a napon elfogadott törvény²⁷ előírja, hogy általános szabályként csak házaspárok fogadhatnak örökbe gyermekeket. Kivételeket csak a családpolitikáért felelős miniszter, azaz egy politikai kinevezett személy engedélyezhet.²⁸

²⁶ Lásd: <https://verfassungsblog.de/a-new-chapter-in-the-hungarian-governments-crusade-against-lgbtqi-people/>

²⁷ Az egyes igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2020. évi CLXV törvény, 22 December 2020, see: <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/index.php?menuindex=200&pageindex=kozltart&ev=2020&szam=285>

²⁸ Az egyes igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2020. évi CLXV törvény, 2020. december 22, ld: <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/index.php?menuindex=200&pageindex=kozltart&ev=2020&szam=285>

²⁹ A pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2021. évi LXXIX. Törvény, ld: <https://njt.hu/jogszabaly/2021-79-00-00.0#C1>

³⁰ Including: Act XXXI of 1997 on Child Protection and Guardianship Administration; Act CCXI of 2011 on the Protection of Families; Act XLVIII of 2008 on the Basic Conditions and Certain Restrictions of Commercial Advertising Activities; Act CLXXXV of 2010 on Media

2021. június 15-én a parlament elfogadta az ún. „propagandatörvényt”,²⁹ amely szigorította a pedofília büntetését, de olyan rendelkezéseket is tartalmazott,³⁰ amelyek tiltják a kiskorúak hozzáférését a homoszexualitást vagy a nemi identitás nemi normáknak nem megfelelő viselkedést ábrázoló vagy népszerűsítő tartalmakhoz.³¹ A jogszabály egyik legsúlyosabb hatása, hogy gyakorlatilag elhallgattatja az LMBTQI-témákról szóló diskurzust az oktatási intézményekben, mivel előírja, hogy csak az állam által jóváhagyott szervezetek nyújthatnak szexuális felvilágosítást, ezáltal korlátozva az LMBTQI-jogokkal foglalkozó civil szervezetek hozzáférését.

A fenti törvényre válaszul az Európai Bizottság kötelezettségszegési eljárást indított³² Magyarország ellen.³³ A Háttér Társaság, Magyarország egyik legnagyobb és legaktívab

Services and Mass Communication; and Act CXC of 2011 on National Public Education.

³¹ Lásd: https://konyvtar.parlament.hu/web/guest/folyamatban-levo-torvenyjavaslatok?p_p_id=hu_parlament cms_pair_portlet_PairProxy_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_auth=PQVnlxKm & hu_parlament cms_pair_portlet_PairProxy_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8_pairAction=%2Finternet%2Fcplsql%2Fogy_irom.irom_adat%3Fp_ckl%3D41%26p_izon%3D16365

³² C-769/22, lásd.: <https://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?nat=or&mat=or&pcs=Oor&jur=C&num=C-769%252F22&for=&jqe=&dates=&language=en&pro=&cit=none%252CC%252CCJ%252CR%252C2008E%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252Ctrue%252Cfalse%252Cfalse&ogp=&td=%3BALL&av=&lqrec=fr&page=1&lq=&cid=1271212>

³³ European Commission (2021), ‘EU founding values: Commission starts legal action against Hungary and Poland for violations of fundamental rights of LGBTIQ people’, 15 July 2021, see:

LMBTQI-szervezete 2024 novemberi jelentése felvázolta a propaganda törvény hatását, és rámutatott arra, hogy a törvény elfogadása óta a Háttér Társasághoz bejelentett, LMBTQI-személyek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekmények száma nőtt az előző évhez képest. A jelentés szerint az erőszakos cselekmények és a zaklatások, beleértve a LMBTQI személyek elleni fizikai támadásokat és verbális bántalmazásokat, megnövekedtek, ami félelemmel és elnyomással teli légkört teremtett.³⁴ Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) szintén 2024-ben közzétett adatai szerint a magyar transzneműek fele tapasztalja a diszkriminációt a mindennapi életében.³⁵

A jogszabály cenzúra alapjául is szolgált, mint például a Nemzeti Múzeum 2023 októberében történt esete, amikor politikai nyomás hatására korlátozták a kiskorúak hozzáférését egy LMBTQI témájú kiállításához. A múzeum igazgatóját is elbocsátották.³⁶

2025-ben a kormány folytatta, amit korábban elkezdett. 2025 márciusában a kormányzó párt tagjai új alkotmány- és törvénymódosítási javaslatokat terjesztettek elő. Az alaptörvény

15. módosítása és a kapcsolódó törvények a félelemkeltés és a diszkrimináció fokozását jelentették jogalkotási szinten. Az alaptörvény szövegét úgy módosították, hogy az tartalmazza az „az ember férfi vagy nő” kijelentést. A módosítás preambuluma szerint a cél az volt, hogy az állam „megakadályozza azokat a törekvéseket, amelyek a születési nem megváltoztatásának lehetőségét sugallják”. A módosítás azt is előírta, hogy a gyermekek „megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz” való joga minden más alapjogot megelőz, kivéve az élethez való jogot. Ezzel a rendelkezéssel a kormány alkotmányos alapot teremtett a gyűlekezési törvény módosításához, azzal a céllal, hogy betiltsa a budapesti Pride felvonulást és hasonló LMBTQI-vel kapcsolatos összejöveteleket. Ezenkívül a módosítás a propaganda törvényre hivatkozik a tilalom alapjaként, amely ellen jelenleg kötelezettségszegési eljárás folyik. Egy kapcsolódó módosítás a nemi identitást is eltávolította az egyenlő bánásmódról szóló törvény „védett tulajdonságokat” felsoroló listájáról.³⁷

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_3668

³⁴ Háttér Society (2024): The Anti-LGBTQI Law of Hungary in Action: A Combination of State- and Self-Enforcement, pp. 20-21., see: <https://hatter.hu/sites/default/files/dokumentum/kiadvany/hatter-anti-lgbtqi-law-2024-november.pdf>

³⁵ Lásd: <https://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/2024/eu-lgbtq-survey-iii>

³⁶ Háttér Society (2024): The Anti-LGBTQI Law of Hungary in Action: A Combination of State- and Self-Enforcement, p. 21., see: <https://hatter.hu/sites/default/files/dokumentum/kiadvany/hatter-anti-lgbtqi-law-2024-november.pdf>

³⁷ Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról. szóló 2003. évi CXXV. törvény, 8.§

2025 májusában a kormánypárt egyik tagja új törvénytervezetet nyújtott be a közélet átláthatóságáról,³⁸ amely veszélyezteti minden olyan független szervezet működését (beleértve a magyar civil társadalmat és a médiumokat is), amely külföldi finanszírozásban részesül, ideértve az LMBTQI-kérdésekkel foglalkozó szervezeteket is.³⁹ Számos hazai és nemzetközi szereplő heves tiltakozása nyomán a parlament 2025 őszére halasztotta a törvény vitáját.

Az alkotmányos és jogi akadályok ellenére a Pride felvonulás végül 2025. június 28-án került megrendezésre, mint a Fővárosi Önkormányzat által szervezett hivatalos rendezvény, így nem esett a gyülekezési törvény⁴⁰ hatálya alá, és ezért nem volt szükség a rendőrség értesítésére. A kormány és a kormánypárt kommunikációja rendkívül ellenséges volt az esemény iránt: magas rangú kormánytisztviselők, köztük a miniszterelnök és az igazságügyi miniszter is, többször nyilvánosan kijelentették, hogy az esemény szervezése bűncselekménynek minősül, és a résztvevők szabálysértést követnek el. A rendőrség értelmezése összhangban volt a kormányéval: a Pride felvonulás valóban olyan nyilvános gyülekezés, amelyet be kell jelenteni

a rendőrségnek és amelyet a rendőrségnek tudomásul kell vennie még akkor is, ha azt a Fővárosi Önkormányzat szervezi. Mivel a rendőrség – megfelelő jogalap nélkül – a budapesti főpolgármester nyilatkozatát bejelentésként kezelte, a gyülekezési törvény alapján betiltotta az eseményt. Tiltott tüntetés szervezése bűncselekmény.⁴¹ A rendőrség előre jelezte, hogy arcképfelismerő rendszereket fog használni a résztvevők azonosítására; ezt megkönnyítendő a jogszabályokat is módosították. Bár végül a rendőrség közölte, hogy a bizonytalan jogi helyzet miatt nem indít eljárást a résztvevők ellen,⁴² egyértelmű volt, hogy a kormány szándéka az volt, hogy visszatartó hatást gyakoroljon az emberekre, hogy ne vegyenek részt a rendezvényen. (Hozzá kell tenni, hogy a szervezők ellen még mindig folyik a büntetőeljárás.)

Összességében az LMBTQI-ellenes törvény és a kormány rágalmozó kampányai és jogszabályai által táplált homofóbia és transzfóbia együttes hatása olyan környezetet teremtett, amelyben a diszkrimináció széles körben elterjedt és súlyosan befolyásolja az LMBTQI közösség jogait és láthatóságát Magyarországon. Az

³⁸ Lásd: https://www.parlament.hu/web/guest/folyamatban-levo-torvenyjavaslatok?p_p_id=hu_parlament cms_pair_portlet_PairProxy_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_auth=vdBLiW8d & hu_parlament cms_pair_portlet_PairProxy_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8_pairAction=%2Finternet%2Fcplsql%2Fo gy_irom.irom_adat%3Fp_ckl%3D42%26p_izon%3D11923

³⁹ Részletesen lásd: <https://helsinki.hu/feketelistakbol-meg-nem-epult-orszag/>

⁴⁰ A gyülekezési jogról szóló 2018. évi LV. törvény

⁴¹ Lásd: <https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/kozrendvedelem/jogeros>

⁴² Lásd: <https://www.dw.com/en/budapest-police-say-wont-prosecute-pride-participants/a-73191022>

ILGA 2025-ös jelentése szerint⁴³ Magyarország az egyik olyan ország, ahol az elmúlt évben a leginkább romlott az LMBTQI-jogok védelme Európában. Míg 2012-ben Magyarország a 9. helyen állt, idén a 37. helyre csúszott vissza.⁴⁴ A jogi és politikai helyzet romlása ellenére a legújabb kutatások azt mutatják, hogy a társadalmi attitűdök nem követik ugyanezt a lefelé irányuló tendenciát. Éppen ellenkezőleg, Magyarországon egyre több ember számol be arról, hogy vannak LMBTQI-ként azonosuló ismerősei, ami a közösség iránti nyitottság növekedését jelezheti.⁴⁵

A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI RENDSZERRŐL ÁLTALÁBAN

A magyarországi börtönökben tapasztalható rendszerszintű problémák veszélyeztethetik a fogvatartottak jogait és reintegrációjukat.

A statisztikák szerint Magyarország az egyik legmagasabb börtönnépességgel rendelkező

ország Európában: 2023-ban Magyarországon 100 000 lakosra 211 fogvatartott jutott.⁴⁶ A felnőtt fogvatartottakat szabadság elvonással járó szankcióit 33⁴⁷ létesítményben, háromféle börtönben hajtják végre: alacsony biztonsági fokozatú börtönben (*fogház*),⁴⁸ közepes biztonsági fokozatú börtönben (*börtön*)⁴⁹ és magas biztonsági fokozatú börtönben (*fegyház*).⁵⁰ A magyar börtönrendszer jelentős kihívásokkal küzd, többek között visszatérő túlszűfolttsággal és rossz fizikai körülményekkel, különösen a régebbi intézményekben, ahol olyan problémák vannak, mint a természetes fény hiánya, a rossz higiénés körülmények⁵¹ és a nem megfelelő fűtés.⁵² A problémákat súlyosbítja és fokozza a szigorú büntetőpolitika, az alternatív szankciók alul alkalmazása⁵³ és a letartóztatottak számának növekedése, akik ma már a teljesbörtönpopuláció körülbelül 24%-át teszik ki.⁵⁴

A túlsúlyfoltosság 2020-as jelentős csökkenése után (amely főként a börtönépítési

⁴³ Lásd: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/>

⁴⁴ Lásd: <https://hatter.hu/hirek/magyarorszag-kitunoen-telejesit-tortenelmi-melyponton-az-lmbtqi-jogok-vedelmehazankban>

⁴⁵ Lásd: <https://hatter.hu/kiadvanyaink/az-lmbtqi-temak-magyarorszag-i-megitelese-2024-november>

⁴⁶ Council of Europe Annual Penal Statistics – SPACE I 2023

⁴⁷ Lásd:

<https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/7252>

⁴⁸ Low security prison (*fogház*): less severe form of imprisonment, for less serious criminal offences and petty offences. The prisoners' lives and schedules are lightly regulated.

49

50

⁵¹ he Ombudsperson's report no. AJB-874/2021 about his visit to Márianosztra Maximum and Medium Security Prison, pp. 6-7., see:

https://www.ajbh.hk/documents/10180/3656566/AJB_874_2021_jelent%C3%A9s.pdf/6cc4f087-6c2c-0b9b-e0a8-fea8d62d97e5?t=1636457476973

⁵² Az MHB a hozzá érkezett ezzel kapcsolatos panaszokat térképen mutatja be. Lásd: <https://helsinki.hu/borton-tapasztalatok-a-hidegrol/>

⁵³ See HHC's country report on the use of alternative sanctions: Krámer, L. – Lukovics, A. – Szegő, D.: *Alternatives to Prison: Hungarian Law and Practice on Non-custodial Sentences*, 2022, p. 36., pp. 41-42., see: <https://helsinki.hu/en/alternatives-to-prison-hungarian-law-and-practice-on-non-custodial-sentences/>

⁵⁴ Source: Office of the Prosecutor General, p. 64., see: [Statistics on Criminal Prosecution 2020](#)

programnak volt köszönhető) a szigorú büntetőpolitika és a szabadságvesztés alternatíváinak alul alkalmazása következtében a börtönpopuláció ismét növekedni kezdett,⁵⁵ és – a MHB rendelkezésére álló legfrissebb adatok szerint – 2025. március 31-én a büntetés-végrehajtási rendszer átlagos kihasználtsága 111,5% volt.⁵⁶

A külvilággal való kommunikáció erősen korlátozott, különösen az újonnan elítélt fogvatartottak és a vizsgálati fogság kezdeti szakaszában lévő személyek esetében, akik gyakran késedelmet tapasztalnak a kapcsolatfelvételben. Ezen túlmenően, a világjárványtól függetlenül, a látogatásokat szigorú szabályok korlátozzák (például alacsony gyakoriság, átlátszó műanyag paravánok bizonyos fogvatartotti csoportok esetében, a fogvatartottak rendszeres átkutatását a látogatások előtt és után, amely néha meztelenre vetkőzést és guggolást is magában foglal), amelyek tiltják a lényegi fizikai érintkezést, ami sérti a magán- és családi élethez való jogot. Bár telefonhoz való hozzáférés biztosított, a magas költségek akadályozzák a kommunikációt, különösen a fogvatartottak számára.⁶¹

A rendszer büntető jellege és az állomány létszámában tapasztalható hiány⁵⁷ miatt

nehézségekbe ütközhet a megfelelő, a fogvatartottak egyedi igényeihez illeszkedő oktatás és munkalehetőség biztosítása, a reintegráció hatékonysága

Bár a kép változatos, és jelentős különbségek vannak az egyes büntetés-végrehajtási intézetek között, egyes fogvatartottak szerint a helyzet kilátástalan:

„... ott [a börtönben] elveszíti az ember a jogát. Mindenhez elveszíti, én is elveszítettem. Ott nincsenek. Ott leeredukálják. Ott nulla.” —
korábbi nem LMBTQI fogvatartott interjúalany

⁵⁵ ee: https://helsinki.hu/en/wp-content/uploads/sites/2/2025/01/HHC_Varga_Rule_9-2_FINAL_200125.pdf, pp. 5-8.

⁵⁶ Response no. 30500/1948-6/2025 issued by the NPA to the HHC's FOI request on 05/05/2025.

⁵⁷ Response no. 30500/1948-6/2025 issued by the NPA to the HHC's FOI request on 05/05/2025.

AZ LMBTQI FOGVATARTOTTAK HELYZETÉNEK KERETEI

A projekt során a kutatók és a nyilvánosság tudomást szerzett M.T. esetéről, egy Németországból Magyarországra kiadott nem bináris fogvatartottról, akinek az ügye felhívta a figyelmet a magyar büntetés-végrehajtás felkészültségének hiányára az ilyen esetek kezelésében. A kiadatási ügyben a német alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy nem bizonyítható, hogy a nem bináris M.T. biztonsága a magyar börtönrendszerben kellőképpen biztosított lenne: „A benyújtott dokumentumokból egyáltalán nem derül ki, hogy a fogvatartottak nemi identitását nyilvántartásba vették volna. Valójában a magyar hatóságok pontosan azt állították, hogy a fogvatartottak nemi identitását nem vették nyilvántartásba. Ha a fogvatartottak nemi identitásuk miatt elszenvedett támadásait nem jegyzik fel, akkor nem világos, hogyan lehet hatékonyan fellépni a nemi identitáson alapuló diszkrimináció ellen.”⁵⁸ A bíróságon M.T. kijelentette, hogy nem a kívánt néven szólítják, „egy olyan országban vádolják, ahol ő, M.T., egy

nembináris ember, nem létezik.”⁵⁹ A bíróságon azt is panaszolta, hogy gyakorlatilag magánzárkában tartották, nem engedték, hogy más fogvatartottakkal kapcsolatba lépjen, ezért önmagához kezdett beszélni, és megalázó volt, amikor mások előtt kellett levetkőznie.⁶⁰ Ez az eset komoly aggályokat vet fel, és strukturális problémát jelez: a magyar büntetés-végrehajtási rendszerben nincs kialakult protokoll a nemi identitásukban eltérő személyek kezelésére.

VONATKOZÓ SZABÁLYOZÁSOK

Az LMBTQI fogvatartottakra vonatkozó hazai jogszabályok a következőképpen foglalhatók össze. Az Alaptörvényben nincs olyan konkrét rendelkezés, amely kifejezetten a fogvatartottak vagy általában a LMBTQI személyek jogait szabályozná. A III. cikk (1) bekezdése, amely tiltja a kínzást, embertelen vagy megalázó bánásmódot vagy büntetést,⁶¹ az egyetlen rendelkezés, amely kifejezetten foglalkozik a büntetések végrehajtásával. Másrészt, amint azt fentebb már kifejtettük, az Alaptörvény nyíltan LMBTQI-ellenes rendelkezéseket tartalmaz, például azt, amely megerősíti a nemek bináris megközelítését, vagy azt, amely előnyt biztosít a hagyományos

⁵⁸ Lásd: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/EN/2025/01/rk20250124_2bvr110324en.pdf?__blob=publicationFile&v=3, pp. 13-14.

⁵⁹ Lásd: <https://telex.hu/belfold/2025/02/21/maja-t-hanna-s-antifasiszta-antifa-ugy-antifa-tamadasok-targyalas-elokeszito-ules-fovarosi-torvenyszek>

⁶⁰ Lásd: <https://index.hu/belfold/2025/02/21/antifa-tamadas-fovarosi-torvenyszek-elokeszito-ules/?token=1331792eb7b6fcb2298946d7cc287ecb>

⁶¹ III. cikk (1): „Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgátságban tartani. Tilos az emberkereskedelem.”

családoknak és tagadja a szivárványcsaládok létezését. Ezenkívül a XV. cikkben a szexuális irányultság és a nemi identitás nem szerepel a diszkrimináció tilalmát biztosító védett okok között (bár a lista nyitott, így ez nem jelenti azt, hogy teljes mértékben kizárják őket az Alaptörvény diszkriminációellenes záradékának védelme alól). Egy további releváns rendelkezés a 29. cikk (2) bekezdésének c) pontja, amely szerint a legfőbb ügyész és az ügyészség felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás törvényessége felett.

A hazai jogszabályok áttekintése alapján kijelenthető, hogy nincsenek kifejezetten az LMBTQI fogvatartottakra vonatkozó speciális rendelkezések, még a büntetés-végrehajtás i kódexben sem.⁶² jogszabályokban, sem találhatók az LMBTQI fogvatartottakra vonatkozó speciális rendelkezések.⁶³ Meg kell jegyezni, hogy a büntetés-végrehajtási rendszer nyilvánosan elérhető hivatalos dokumentumaiban, több mint 100 BVOP utasításban sem található kifejezetten az LMBTQI.

A Bv.tv. nem említi kifejezetten a szexuális

irányultságot és/vagy a nemi identitást. Preambuluma szerint azonban a parlament a törvényt *többek között* az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítése érdekében fogadta el.

Mivel Magyarországon nincsenek kifejezetten az LMBTQI fogvatartottak jogait és a velük szemben alkalmazandó bánásmódot szabályozó jogszabályok, az e csoportra alkalmazandó garanciák értelmezéséhez továbbra is elengedhetetlen az általános jogi keret áttekintése. Az Alaptörvény rendelkezései védik az emberi méltóságot, a magán- és családi életet, a személyi biztonságot, kimondja a kínzás, embertelen vagy megalázó büntetés tilalmát, (II–VI. cikk), amelyek különösen fontosak a szabadságuktól megfosztott LMBTQI emberek esetében. Az egyenlő bánásmódról szóló törvény tiltja a szexuális irányultság és a biológiai nemnek megfelelő identitás (de nem a nemi identitás, mint olyan) alapján történő megkülönböztetést, és ezt minden közigazgatásnak, így a büntetés-végrehajtási intézeteknek is be kell tartaniuk. A polgári törvénykönyv⁶⁴ által biztosított általános

⁶² a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény.

⁶³ A szabadságvesztés, az elzárás, a rendbírásg helyébe lépő elzárás, a letartóztatás és a szabálysértési elzárás végrehajtását fogantatosító büntetés-végrehajtási intézetek kijelölésének szabályairól szóló 16/2018. (VI. 7.) BM

rendelet, a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírásg helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014 (XII.19.) IM rendelet,a rendőrségi fogdák rendjéről szóló 56/2014 (XII. 5.) BM rendelet.

⁶⁴ A polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény, 2:51§ és 2:52§

személyiségi jogok védelmének eszközei jogorvoslatot nyújtanak az emberi méltóság, a magánélet vagy a hátrányos megkülönböztetés követelményének megsértése esetén, és ezért védelmet nyújthatnak a fogva tartott LMBTQI embereknek is.

Számos kérdés merül fel az elhelyezés, a motozás, a bánásmód, a higiénia, az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés és a külvilággal való kapcsolattartás terén az LMBTQI emberekre vonatkozó konkrétabb szabályozás hiánya miatt.

Az LMBTQI fogvatartottak helyzete kevésbé tárgyalt téma a magyar szakirodalomban. A vonatkozó tanulmányok például a szexualitással a börtönben, a homoszexualitással, a transznemű fogvatartottakkal foglalkoznak, leírják az LMBTQI fogvatartottak helyét a börtön hierarchiájában, mások hozzájuk való viszonyulását, a társadalmi kirekesztést és az elhelyezéssel kapcsolatos egyes kérdéseket.⁶⁵ A rendelkezésre álló szakirodalom egy része az LMBTQI fogvatartottak jogainak védelmében fennálló rendszerbeli hiányosságokra mutat rá, és további kutatásokat, képzéseket és/vagy szabályozás kidolgozását szorgalmazza annak érdekében, hogy a büntetés-végrehajtási

intézetekben megfelelően a speciális igényeket kielégítő kezelés és biztonság biztosított legyen.⁶⁶

Összességében elmondható, hogy a fogvatartottakra vonatkozó hatályos jogszabályokban nem szerepelnek az LMBTQI fogvatartottakra vonatkozó speciális rendelkezések, de vannak olyan rendelkezések, amelyek értelmezésük szerint alkalmazhatók erre a fogvatartotti csoportra. A jogalkotónak kötelessége felismerni a vonatkozó jogszabályok hiányosságait és az azokból fakadó gyakorlati nehézségeket. Különösen azért, mert a meglévő gyakorlatok gyakran olyan helyzeteket teremtenek, amelyek megalázóak az érintett személyek számára, és amelyeket a fogva tartott LMBTQI emberekkel foglalkozó szakemberek önmagukban nem tudnak megoldani, még akkor sem, ha megvan hozzá a szándékuk.

⁶⁵ Szalma, E. (1987): *Adalékok a homoszexualitás problémájához*, Fiáth, T. (2012): *Szexualitás a börtönben*, Csicsayné Solymosi, M. (2011): *„Cindy”, avagy férfi testbe zárt nőként a börtön világában*, Nagy, N. (2018): *Erőszak és szexualitás a börtön falain belül*.

⁶⁶ Lásd: Csicsayné Solymosi, M. (2011): *„Cindy”, avagy férfi testbe zárt nőként a börtön világában*, Nagy, N. (2018): *Erőszak és szexualitás a börtön falain belül*.

NEMZETKÖZI ÉS HAZAI ESETJOG

A Kínzás Elleni Bizottság, a CAT⁷¹ joggyakorlata nem tartalmaz Magyarországra vonatkozó, az LMBTQI fogvatartottak jogaira vonatkozó döntéseket,⁶⁷ és 2010 óta a CAT nem adott ki Magyarországra vonatkozó záró észrevételeket.⁶⁸ Az Emberi Jogi Bizottság⁶⁹ joggyakorlata nem tartalmaz a jelen kutatás tárgyához kapcsolódó eseteket.⁷⁰ Az Emberi Jogi Bizottság ötödik országjelentése tartalmaz végleges észrevételeket a kisebbségekről és a fogva tartottakról, de nem szerepelnek benne az LMBTQI fogva tartottak jogai.⁷¹ Az Emberi Jogi Bizottság hatodik országjelentése szintén foglalkozott a fogva tartottak helyzetével, és kifejezetten kitért az LMBTQI emberek kisebbségek körében tapasztalható diszkriminációjára, de ez az országjelentés sem foglalkozott az LMBTQI fogva tartottak jogaival.⁷²

Az Emberi Jogok Európai Bírósága, az EJEB⁷³
Magyarországra vonatkozó ítélezési

gyakorlata nem tartalmaz olyan ítéletet, amely az LMBTQI fogvatartottak jogait érintené,⁷⁴ következésképpen a Miniszterek Bizottsága nem tett ajánlást a témával összefüggésben.

A CPT⁷⁵ magyarországi látogatásairól szóló jelentése a közelmúltig nem foglalkoztak az LMBTQI fogvatartottak helyzetével.⁷⁶ A CPT 2023-as jelentése azonban aggodalmát fejezte ki a kiszolgáltatott csoportok, köztük a transznemű fogvatartottak kezelése miatt.⁷⁷ A magyar kormány hivatalos válaszában mindegyik pontra reagált.⁷⁸

A magyar bíróságok⁷⁹ LGBTQI fogvatartottak jogaira vonatkozó ítéleteinek adatbázisa nem hozott eredményt.

A vonatkozó esetjog hiánya nemcsak az
LMBTQI csoportok strukturális
"láthatatlanságára" utal a büntetés-
végrehajtási rendszerben, hanem arra is, hogy
a joggyakorlat nem foglalkozik
szisztematikusan a fogva tartott LMBTQI

⁶⁷ Lásd: <https://juris.ohchr.org/AdvancedSearch>.

68 Lásd: https://tbineternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=1&CountryID=77&DoctypeID=5

69 _ _

⁷⁰ Lásd: <https://juris.ohchr.org/AdvancedSearch>

⁷¹ CCPR/C/HUN/CO/5, Concluding observations on the fifth periodic report of Hungary, see: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g10/466/91/pdf/g1046691.pdf>

⁷² CCPR/C/HUN/CO/6, Concluding observations on the sixth periodic report of Hungary, see: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g18/129/41/pdf/g1812941.pdf>

73

74

Läsad: <https://hudoc.echr.coe.int/#/%22fulltext%22:%22LG BT%22,%22respondent%22:%22HUN%22,%22documentcollectionid%22:%22GRANDCHAMBER%22,%22CHARMBER%22>.

75 _

76 A CPT jelentései a magyarországi látogatásokról:
CPT/Inf (2014) 13, CPT/Inf (2016) 27, CPT/Inf (2018) 42,
CPT/Inf (2020)8.,
see:<https://www.coe.int/en/web/cpt/hungary>

⁷⁷ Lásd: <https://www.coe.int/hu/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-cpt-publishes-report-on-its-2023-periodic-visit-to-hungary-1>

78

⁷⁹ Lásd: <https://eakta.birosag.hu/anonimizalt-hatarozatok>.

emberek speciális igényeivel és jogaik sérelmével.

AZ OMBUDSMAN MŰKÖDÉSE

Az alapvető jogok biztosa, Magyarország ombudsmanja, a Nemzeti Megelőző Mechanizmus (NMM) feladatait is ellátja. 2022-ben „B státuszt” kapott a Nemzeti Emberi Jogi Intézmények Világszövetségétől (GANHRI) többek között azért, mert nem foglalkozott megfelelően az LMBTQI közösség által tapasztalt problémákkal. Az ombudsman tétlensége politikailag érzékeny kérdésekben aláássa függetlenségét, ami kedvezőtlenül érinti az LMBTQI fogvatartottakat is.

A szexuális irányultság és az LMBTQI közösség minimális figyelmet kapott éves jelentéseiben.⁸⁰ A 2022-es jelentésben csak két, az LMBTQI közösséghez kapcsolódó eset található: az egyikben az ombudsman jóváhagyta a település és a panaszosok közötti békés megegyezést, akik azt panaszolták, hogy a település megtagadta tőlük az azonos nemű élettársi kapcsolatuk bejegyzéséhez szükséges időpontot, a másikban pedig a jelentés megemlíti, hogy „2022. október 5. és 6. között az OPCAT NMM Főosztály megbízott vezetője

részt vett az Európai NMM Fórumon Strasbourgban, amely valamennyi, szabadságuktól megfosztott, sérülékeny csoport (idősek, nők, fiatal- és gyermekkorúak, migránsok, etnikai kisebbséghez tartozók, LMBTQ-személyek) tekintetében tárgyalta a monitorozás módszertanát”.⁸¹ A 2023-as jelentése⁸² egy LMBTQI emberekkel kapcsolatos kérdést említ. “2023. április 4-én az Európai Tanács főelőadója, Christophe Lacroix a Hivatalba látogatott az LMBTQ+ emberek alapvető jogainak érvényesülésével kapcsolatban.” Az éves jelentés szerint a főelőadó az ombudsmani hivataltól információkat kapott egyes esetekről, és a hivatal minden hozzá benyújtott ügyet nagy gondossággal és alapossággal kezelte, alaposan kivizsgálva a panaszokban felvetett kérdéseket. Eközben az ombudsmani gyakorlatból eltűntek az olyan szimbolikus gesztusok is, mint a homofóbia és transzfóbia elleni világnapnap megünneplése. 2021-ben a biztos közleményt adott ki⁸³ erről, azóta a téma nem jelent meg a honlapon, nem szerepelt a 2022-es, 2023-as jelentésekben, ami azt tükrözi, hogy az ombudsman nem hajlandó foglalkozni ezzel a politikailag érzékeny kérdéssel, és megfelelő védelmet nyújtani az

⁸⁰ Ibid. p. 118.

⁸¹ https://www.ajbh.hu/documents/10180/2537582/OPCAT_2022_%C3%A9ves_jelent%C3%A9s.pdf/748d01ab-7bef-4205-9557-f41ea0da7fd2?t=1696520454535, 58. oldal

⁸²

<https://www.ajbh.hu/documents/10180/8220495/%C3%89ves+besz%C3%A1mol%C3%B3+2023.pdf>

⁸³ <https://www.ajbh.hu/-/az-alapveto-jogok-biztosanak-kozlemenye-a-homofobia-es-a-transzfobia-elleni-vilagnapnap-alkalmabol>

LGTIQ közösség jogainak. Ez minden bizonnyal csökkenti az LMBTQI fogvatartottak bizalmát az ombudsman intézményében, kevésbé valószínű, hogy segítséget kérjenek az alapvető jogok biztosától vagy panaszt nyújtsanak be.

Az ombudsman 2021 előtti tevékenysége alapján kiderül néhány információ az LMBTQI fogvatartottak helyzetéről. Például az ombudsman néhány jelentése, amelyet Magyarország nemzeti megelőző mechanizmusaként készített, arra utal, hogy a jogalkalmazó szervek előítéletesek lehetnek az LMBTQI emberekkel szemben. A rendőrségi előállító helyiségekben tett látogatásokról szóló 2019-es jelentésből kiderül, hogy „a Balassagyarmati Előállítóban a személyi állomány tagjai az LGBT, LMBT személyekkel kapcsolatban fogalmaztak meg sztereotíp, előítéletes meglátásokat”⁸⁴ még a nemzeti megelőző mechanizmus látogatóinak jelenlétében is, és általában véve a nemzeti megelőző mechanizmus delegációja elfogult gondolkodást és hozzáállást érzékelt a látogatás során találkozott rendőri személyzet részéről.⁸⁵

Egy másik jelentés (egy fiatakorúak javítóintézetéről) 2018-ban a következőket

emelte ki: „Néhány munkatárs megjegyezte, hogy bár négy szemközti helyzetben képes segítséget nyújtani a kiközösített fiataloknak, de úgy érzi, csoportos keretek között nem tud hatékonyan fellépni a zaklatások ellen. A látogatócsoport véleménye szerint az intézetek munkatársai nincsenek kellően felkészülve, [...] arra, hogy miként lehetne egy-egy csoport tagjainak attitűdjét a másság, például a meleg identitás irányába elfogadóbbá tenni, holott egyes szakmai dolgozók becslése szerint a növendékek 10%-a homoszexuális. Azok a fiatakorúak, akik valamely kiszolgáltatott csoportnak – mint például az LMBT, a fogyatékossgal élők, speciális szükségletűek – a tagjai különösen veszélyeztetettek, így az ellenük irányuló atrocitások megelőzése és felderítése érdekében a személyzet kiemelt figyelmére lenne szükség.”⁸⁶

Meg kell említeni, hogy 2021-ben az ombudsmani hivatal kétnapos nemzetközi workshopot szervezett „Speciális fogvatartotti csoportok esetében alkalmazható interjútechnikák” címmel, amelyen a területen jártas szakemberek vettek részt.⁸⁷ A fórum tapasztalatait összefoglalva az ombudsman hivatala módszertani segédletet⁸⁸ készített,

⁸⁴ Az Alapvető Jogok Biztosának AJB- 1774/2019 számú jelentése, 28. oldal, see: <https://www.ajbh.hu/documents/10180/2936606/SAJ%C3%81T+N%C3%93GR%C3%81D+MEGYE+honlapra.pdf/36ca5ffc-26ed-480c-0fea-6138a2a5184b>

⁸⁵ ibid 24. oldal

⁸⁶ https://www.ajbh.hu/documents/10180/2809026/AJB_493_2018+sz%C3%A1m%C3%BA+al%C3%A1%C3%ADrt+je

<lent%C3%A9s.pdf/44a1a6c5-3628-ecc8-a3aa-6ef70aea717e>

⁸⁷ https://www.ajbh.hu/en/web/ajbh-en/opcat-spt-npm-relations?p_i_back_url=%2Fen%2Fweb%2Fajbh-en%2Fsearch%3Fq%3DSpecific%2Btechniques%2Bof%2Binterviewing%2Bmembers%2Bof%2Bvulnerable%2Bgroups

⁸⁸ https://www.ajbh.hu/documents/14315/7316391/leaflet_E

amelynek célja négy különösen kiszolgáltatott fogvatartotti csoport, köztük az LMBTQI emberek meghallgatásának javítása a monitoring látogatások során. Az eszköztár elméleti bevezetést, a kiszolgáltatott csoportok meghallgatására vonatkozó általános követelményeket, végül pedig az egyes csoportokra szabott gyakorlati útmutatást tartalmaz. Az LMBTQI fogvatartottakra vonatkozóan a segédlet általánosan és röviden felvázolja a diszkriminációval kapcsolatos konkrét kihívásokat és kockázatokat, de nem tárgyalja ezeket a kérdéseket mélyrehatóan. A dokumentum nem tartalmaz konkrét gyakorlati példákat vagy esettanulmányokat, amelyek alátámasztanák annak gyakorlati alkalmazását. Ráadásul a dokumentum hozzáférhetősége korlátozott, a műhelymunka összefoglalója és az LMBTQI személyekkel való interjúzásról szóló anyag jelenleg nem elérhető az ombudsman hivatalos magyar nyelvű honlapján, csak az angol nyelvű változatban.⁸⁹ Összességében azonban a módszertani anyagok értékes források a fogvatartottakkal való interjúk javításához; ugyanakkor a gyakorlati alkalmazhatóság hiánya, a részletes útmutatások hiánya és a korlátozott hozzáférés kérdésessé teszi a hatékonyságukat.

A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS NÉZŐPONTJA

Az elmúlt években egyre szigorodó büntetőpolitika következtében a büntetés-végrehajtási rendszer még átláthatatlanabbá vált, így a közelmúltban független szakértők csak korlátozott mértékben végeztek kutatásokat a büntetés-végrehajtási rendszerben bármilyen témában, különösen a szexuális és nemi kisebbségek kezelésével kapcsolatban.

A jelen kutatás céljából a MHB⁹⁰ kérelmet nyújtott be a büntetés-végrehajtási rendszert felügyelő Belügyminisztériumhoz, azzal a céllal, hogy kvalitatív interjúkat készítsen LMBTQI fogvatartottakkal, és interjúkat kért a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (BVOP) vezető szakértőivel is, akik a fogvatartottak első kockázatértékeléséért, a fogvatartottak értékelésének módszertanának kidolgozásáért, az elhelyezésükkel kapcsolatos kérdésekért, valamint a speciális részlegek tervezéséért és működtetéséért felelősek, de a kérelmet a BVOP elutasította, és nem jelölték ki szakértőket az interjúkhoz. Hasonlóképpen, a BVOP nem válaszolt arra a kérdésre sem, hogy alkalmaz-e bármilyen ajánlást az LMBTQI fogvatartottak helyzetének javítására, és hogy azonosított-e bármilyen ígéretes vagy bevált

[N_LGBTIQ.pdf/8685111f-a135-564f-29eb-8dce834ade0b?t=1653407690796](https://www.ajbh.hu/en/web/ajbh-en/opcat-spt-npm-relations)

⁸⁹ <https://www.ajbh.hu/en/web/ajbh-en/opcat-spt-npm-relations>

⁹⁰ A börtönökben empirikus kutatás csak engedéllyel végezhető.

gyakorlatot jogaik vagy védelmük biztosítására. Ezek az elutasítások jelentősen korlátozták a tanulmányba az intézményi perspektívák és a jelenlegi fogvatartottak tapasztalatainak beépítését.

OKTATÁS ÉS KÉPZÉS

A büntető igazságszolgáltatás szereplői, így a rendőrség, az ügyvédek, a bírák, az ügyészek és a börtönszemélyzet csak minimális – ha egyáltalán – képzést kapnak a szexuális irányultsággal és nemi identitással kapcsolatos kérdésekben, illetve az LMBTQI közösség kezelésével és speciális igényeivel kapcsolatban. Ezzel összhangban a BVOP válasza szerint nincs speciális képzés vagy oktatás a szexuális és nemi kisebbségekhez tartozó személyekről. Ráadásul a válaszból az is kiderül, hogy a börtön szemszögéből az LMBTQI csoportra vonatkozó képzésre nincs szükség, mivel a BVOP nem vezet nyilvántartást a szexuális irányultságról és a nemi identitásról, így nem ismert, hogy hány érintett személy van a börtönben, és nincsenek konkrét szabályozások ezekre a csoportokra vonatkozóan.

A BVOP az MHB közérdekű adatok iránti kérelmére adott válaszában általános áttekintést nyújtott, anélkül, hogy a

részletekbe bocsátkozott volna, és kijelentette, hogy adatvédelmi képzéseik különös hangsúlyt fektetnek az érzékeny személyes adatok kezelésével kapcsolatos ismeretek átadására.⁹¹ 2018 és 2023 között az állomány részt vett néhány képzésen, amelyeken a gyűlölet-bűncselekmények, a szexuális irányultság, a nemi identitás és a nemi jellemzőkkel kapcsolatos kérdésekkel foglalkoztak. A „Reintegrációs ismeretek” alapképzés a megkülönböztetésmentesség elvén alapul, a „Szolgálati ismeretek” kurzus az emberi méltóság védelmére és a kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmára összpontosít, a „Biztonsági ismeretek” kurzus pedig az emberi jogi jogsértések megelőzésével kapcsolatos ismereteket nyújt. A „Szaketika” e-learning képzés szintén foglalkozik a megkülönböztetés tilalmával.⁹² Egy volt börtönőr szerint azonban ezeken és más tanfolyamokon soha nem vetették fel az LMBTQI kérdéseket, a homoszexualitást – ha egyáltalán – csak a nőkkel kapcsolatban említették, a férfiakkal kapcsolatban nem. Az interjúalany szerint az „érzékenyebb” témák, mint például a homoszexualitás, még csak meg sem említhetők az előadásokon, nemhogy a nehézségek vagy megoldások megvitatása. A tanulmányhoz megkérdezettek közül többen kiemelték, hogy az LMBTQI fogvatartottakkal

⁹¹ A BVOP által az MHB közérdekű adatkérésére 2025.06.16-án kiadott 30500/2507-10/2025 számú válasz.

⁹² A BVOP által a Háttér Társaság adatkérésére adott 30500/2390-8/2024 számú válasz, 2024. május 24.

való bánásmód gyakran nagyban függ az érintett személyzet tagjainak emberségességétől és személyes attitűdjétől, és egyes esetekben jelentősen befolyásolhatja a vezetői pozícióban lévők személyes attitűdje is.

A CPT jelentésében megállapította, hogy transznemű személyek esetében a személyzet számára kidolgozott irányelvek és képzés hiánya nem megfelelő döntésekhez vezetett az elhelyezés, a motozás, a reintegrációs tevékenységek és a szabadlevegőn töltött idő tekintetében.⁹³

A rendészeti szerveknél, különösen ott, ahol a biztonsági szempontok kiemelten hangsúlyosak, a szexuális kisebbségeket elnyomó attitűdök még inkább meggyökeresedtek. Ez a magyarországi büntetés-végrehajtási rendszerben is megfigyelhető.

„Az őrk is jobban szankcionálják formálisan is és informálisan is a szexuális orientációt, az átlagtól eltérő szexuális orientációt. [...] Az őrk között sem feltétlenül az orientáció miatt van szankcionálás, de ha az orientáció is közbejön, akkor súlyosabb a szankció.” — Interjúalany

AZ LMBTQI FOGVA TARTOTTAK HELYZETE SZEXUÁLIS ORIENTÁCIÓ ÉS NEMI IDENTITÁS A FOGVA TARTÁS SORÁN

2015 és 2020 között a BVOP rendszeresen közzétette a fogvatartottakra és a büntetés-végrehajtási rendszer működésére vonatkozó alapvető adatokat. A kiadvány, a Börtönstatisztikai Szemle a BVOP hivatalos honlapján elérhető.⁹⁴ A BVOP statisztikái tartalmazták a fogvatartottak számát, a fogvatartottak intézményenkénti megoszlását, a fogvatartottak alapvető szociodemográfiai jellemzőit, és mindegyik éves jelentés tartalmazott egy fejezetet egy adott fogvatartotti csoportról vagy a börtönnel összefüggő tevékenységek egy adott területéről, de soha nem tettek külön említést az LMBTQI fogvatartottakról. A BVOP négy éve szüntette meg ezeknek az éves jelentéseknek a közzétételét.

Az MHB rendszeresen figyelemmel kíséri a magyarországi fogva tartással összefüggő folyamatokat, így nyomon követi a fogvatartottak és a különleges részlegeken

⁹³ <https://www.coe.int/hu/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-cpt-publishes-report-on-its-2023-periodic-visit-to-hungary-1>

⁹⁴ Lásd: <https://bv.gov.hu/hu/bortonstatisztikai-szemle>

elhelyezett személyek számát. A legfrissebb rendelkezésre álló adatok szerint 2025. március 31-én 18 988 személyt tartottak fogva magyarországi büntetés-végrehajtási intézetekben, közülük 17 310 férfi és 1678 nő volt.⁹⁵ Kérdésünkre a BVOP kijelentette, hogy nem vezetnek nyilvántartást az LMBTQI fogvatartottakról, és a fogvatartottak nemi identitásáról vagy szexuális irányultságáról sem.⁹⁶

Bár nem gyűjtenek adatot a fogvatartottak szexuális irányultságáról vagy nemi identitásáról, közvetett és korlátozott módon mégis lehetséges hozzáférni bizonyos információkhoz.

A BVOP legutóbbi válasza az LMBTQI fogvatartottak adatvédelmi kérdéseiről kiderítette, hogy ha a fogvatartott pszichológiai egyensúlyának megőrzését célzó tevékenységek vagy a kockázatértékelési folyamat során a fogvatartott olyan információkat közöl, amelyekből szexuális irányultsága következtethető, és amelyeket a szakember relevánsnak tart, akkor az információ maga – bár nem a szexuális irányultság vagy a nemi identitás – a szükséges mértékben, de soha nem önállóan kerülhet be a pszichológiai dokumentációba. Ezeket az információkat kizárólag a pszichológus

számára hozzáférhető informatikai platformon rögzítik.

ELHELYEZÉS

Jogsabályi háttér

A fogvatartottak elhelyezése a Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet vagy az egyes börtönök Befogadási és Fogvatartási Bizottsága által a befogadáskor kockázatelemzési és -kezelési rendszer segítségével elvégzett egyéni kockázatértékelés alapján történik. Ezen eljárás során a fogvatartott elhelyezésének és kezelésének meghatározásakor figyelembe kell venni a fogvatartottnak a kriminológiai és/vagy börtönszubbkultúrában és hierarchiában elfoglalt helyéből, valamint a veszélyeztetett kockázati csoporthoz való tartozásából fakadó valószínűsíthető sebezhetőségét.⁹⁷ Az egyéni jellemzőket szintén figyelembe veszik a fogvatartott elhelyezése és a zárka meghatározása során.⁹⁸ A kockázatértékelési folyamat során nem értékelik a vélt vagy valós szexuális irányultsággal és nemi identitással kapcsolatos információkat.⁹⁹ Ezen eljárás keretében a börtönszemélyzet felismerheti vagy felfedheti az LMBTQI csoporthoz való tartozást, és ezért

⁹⁵ A BVOP az MHB adatkérésére adott 2025.05.05-én kiadott 30500/1948-6/2025 számú válasza.

⁹⁶ A BVOP 2025.06.16-án kiadott 30500/2507-10/2025 számú válasza az MHB adatkérésére.

⁹⁷ Bvtv. 92.§

⁹⁸ A BVOP 2022. 11. 2-án adott 30500/9997-3/2022. számú válasza az MBH adatkérésére,

⁹⁹ A BVOP 2025.06.16-án adott 30500/2507-10/2025 számú válasza az MHB adatkérésére.

szükség és lehetőség esetén foglalkozhat vele. A törvény nem ír elő különleges bánásmódot, ezért a gyakorlati intézkedések meghozatala az adott fogvatartottal foglalkozó személyzet tagjainak értékelésétől függ.

Az MHB közérdekű adatok iránti kérelmet nyújtott be a kockázatelemzési és -kezelési rendszerben használt mérési eszközökre, módszerekre és kérdőívekre vonatkozóan, de ezeket nem osztották meg, azzal az indokkal, hogy a dokumentum a döntéshozatal alapját képezi, illetve szerzői jogi védelem alatt áll. Azzal is érveltek, hogy az eszközkészlet rendelkezésre bocsátása veszélyeztetné a büntetés-végrehajtási rendszer belső rendjét és a fogva tartás biztonságát.¹⁰⁰

A törvény szerint „az elítéltek közösen helyezhetők el, de ha erre lehetőség van, az elítéltet egyedül kell elhelyezni.”¹⁰¹ A magyar rendszerben azonban a magas kihasználtsági arány miatt gyakorlatilag nincs egyéni elhelyezés. A törvény csak a következő esetekben írja elő a kötelező egyéni elhelyezést: biztonsági elkülönítés,¹⁰²[7] magánelzárás fenytésének végrehajtása és egyszemélyes elhelyezéssel járó fegyelmi elkülönítés.¹⁰³

A Bvtv.¹⁰⁴ előírja, hogy a férfiakat és a nőket a büntetés végrehajtása során el kell különíteni. A BVOP válasza szerint az elhelyezés a fogvatartottak hivatalos irataiban rögzített nemük alapján történik, függetlenül az önazonosítástól vagy a korábbi vagy folyamatban lévő nemmegerősítő kezeléstől.¹⁰⁵ 2020 májusa óta Magyarországon nem lehet megváltoztatni a születéskor kapott nemet, ezért a transznemű fogvatartottakat is a jogi nemük alapján helyezik el, függetlenül külső nemi jellemzőiktől vagy társadalmi valóságuktól. Egy ilyen szabályozás következménye – ahogy az MHB egyik ügyében is történt – az, hogy egy férfi nemi jellemzőkkel született, de nemi megerősítő kezelésen átesett, és így vizuálisan női nemi jellemzőkkel rendelkező embert férfi börtönbe helyeztek, ami komoly nehézségeket okozott a fogvatartott és az intézet számára egyaránt. A BVOP válaszában megerősítette, hogy a fogvatartottak elkülönítése a biológiai nem alapján történik és azt is, hogy nincs külön részleg a szexuális kisebbségekhez tartozó fogvatartottak számára.¹⁰⁶

A Bvtv.¹⁰⁷ az úgynevezett pszichoszociális részleget különleges szükségletű fogvatartottak számára létrehozott részlegként szabályozza. A törvény előírja,

¹⁰⁰ A BVOP 2022. 11. 22-én adott 30500/9997-3/2022. számú válasza az MHB adatkérésére.

¹⁰¹ Bvtv. 155. § (1)

¹⁰² A szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014 (XII. 19.) IM rendelet 52.§ (2)

¹⁰³ Bvtv. 169.§

¹⁰⁴ Bvtv. 101.§

¹⁰⁵ A BVOP 2024. 05.24-én adott 30500/2390-8/2024 számú válasza a Háttér Társaság adatkérésére.

¹⁰⁶ A BVOP 2025. június 16-án adott 30500/2507-10/2025 számú válasza az MHB adatkérésére.

¹⁰⁷ Bvtv. 107.§

hogy egy fogvatartottat ilyen egységbe helyezhetnek, ha személyiségzavarban szenved, vagy mentális állapota miatt különleges ellátásra szorul.¹⁰⁸ A pszichoszociális részlegen elhelyezett fogvatartott reintegrációs folyamatát komplex terápiás program keretében kell végrehajtani,¹⁰⁹ azonban a tapasztalatok azt mutatják, hogy ezek a programok nem elégségesek. A rendelet lehetővé teszi a fogvatartott pszichoszociális egységbe való elhelyezését, akár kérelem alapján, akár hivatalból, ha a személyes körülmények, az elkövetett bűncselekmény jellege vagy egyéb kockázati tényezők miatt ez az elhelyezés szükséges a biztonságos elhelyezés biztosítása érdekében.¹¹⁰

A különleges bánásmódra szoruló fogvatartottakkal és a különleges egységekben elhelyezett fogvatartottakkal kapcsolatos feladatok végrehajtását a Börtönigazgatás főparancsnokának 20/2021 Bv. utasítás szabályozza. A Bv. utasítás értelmében¹¹¹ a pszichoszociális egység célja "a közösségi szempontok érvényesítésén keresztül a fogvatartottak egymás közötti méltányos viszonyulásának magatartási szabályként történő megkövetelése, valamint a közösségi hangulat állandó ellenőrzése ennek fenntartása érdekében." A reintegrációs tiszt

mellett a pszichológusnak is kulcsszerepe van az egység működésében, elsősorban közösségi tevékenységeket biztosítva az ott elhelyezett fogvatartottak számára. Indokolt esetben a pszichológus kezdeményezi a fogvatartott elhelyezésének megváltoztatását, esetleg a pszichoszociális egységből való áthelyezésével. A fogvatartott pszichoszociális egységbe való elhelyezéséről és onnan való áthelyezéséről az egyes büntetés-végrehajtási intézetek befogadási és fogvatartási bizottsága dönt. A bizottság dönt az elhelyezés időtartamáról, amely határozatlan vagy határozott időre szólhat. A fogvatartott egységből való eltávolításáról szóló döntésnek figyelembe kell vennie a fogvatartott fogva tartási kockázatait, az egységbe való elhelyezés korábbi okait, valamint a fogvatartott pszichoszociális egységbe való elhelyezésének vagy onnan való áthelyezésének biztonsági és fogva tartási kockázatait.

Gyakorlat

Az LMBTQI fogvatartottakat néha pszichoszociális egységekbe helyezik el, azonban pszichés állapotuk ezt sok esetben nem indokolja, és a speciális egységeket nem kifejezetten LMBTQI fogvatartottak számára hozták létre. Az is egyértelmű, hogy ez azok az LMBTQI fogvatartottak, akik nem küzdenek

¹⁰⁸ Bvtv. 107.§ (1)

¹⁰⁹ Bvtv. 107.§ (2)

¹¹⁰ 16/2014 IM rendelet 70.§ (17) 25-32.

¹¹¹ A sajátos kezelési igényű fogvatartottak számára kialakított és az egyéb speciális részlegeken elhelyezett elítéltekkel kapcsolatos feladatok végrehajtásáról szóló 20/2021. (IV. 16.) BVOP utasítás 25-32.

mentális egészségügyi problémákkal, így nem kerülnek számukra megfelelő környezetbe, és hogy az LMBTQI fogvatartottak ilyen egységekben való elhelyezése csökkenti a mentális egészségügyi problémákkal küzdő fogvatartottak számára rendelkezésre álló helyek számát, akik számára az egységet eredetileg létrehozták. Ezért az LMBTQI fogvatartottak pszichoszociális egységekben való elhelyezése semmiképpen sem lehet hosszú távú vagy intézményi megoldás.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy az LMBTQI fogvatartottakat gyakran azért helyezik el ebben a speciális egységben, mert sebezhetőségükből adódóan biztonsági kockázatot jelentenek, és mert hiányzik a megfelelő szabályozás és a megfelelő gyakorlati megoldások, amelyek más módon védenék őket. Az LMBTQI fogvatartottak ilyen elhelyezése csak ideiglenes megoldás a kockázatokra, amíg nincs megfelelőbb intézményi megoldás. Az a tény, hogy pszichoszociális fogyatékosággal vagy nehézségekkel küzdő embereket, szexuális bűnelkövetőket, LMBTQI embereket és börtönbeli nemi erőszak áldozatait ugyanabban az egységben tartják fogva, oda vezet, hogy jelentősen eltérő szükségletekkel rendelkező csoportokat kezelnek egyetlen egységként. Ezek az alapvetően különböző kategóriák keverednek egymással – nemcsak a

gyakorlatban, hanem az emberek tudatában is, mondja egyik interjúalanyunk. Az ilyen elhelyezés komoly szakmai aggályokat vet fel, és biztosan nem tekinthető ideális megoldásnak senki számára.

A magyar társadalomban tapasztalható homofóbia és transzfóbia a börtönökben is megmutatkozik, ahogy egy magyar börtönpszichológus fogalmaz: *„a hegemon maszkulinitás koncepciójának egyik lényeges összetevője az agresszív homofóbia. [...] az elítéltek sokszor nem hajlandóak közös zárkába költözni melegekkel, illetve, ha mégis erre kényszerülnek, szigorú szabályokat vezetnek be velük szemben – a homoszexuális fogvatartott például nem nyúlhat hozzá a használati tárgyaikhoz, nem jelenhet meg alsónadrágban a többiek előtt [...]”*¹¹² Egy korábbi, nem LMBTQI fogvatartott interjúalany szerint a fogvatartottak kerülnek a homoszexuális vagy transznemű fogvatartottakat, mert attól tartanak, hogy a többiek kirekesztik majd őket. Egy másik interjúalany arról számolt be, hogy még az LMBTQI fogvatartottal való közös cellába helyezés is oda vezethet, hogy a nem LMBTQI fogvatartott gúnyos megjegyzéseket és célzásokat kap mind a többi fogvatartott, mind a börtönszemélyzet részéről, mivel feltételezik, hogy a közös cellában való tartózkodás

¹¹² Fiáth, T.: Börtönkönyv. Háttér Kiadó, Budapest, 2012, 111. o.

szexuális kapcsolatot jelent.

Két interjúalany szerint az LMBTQI személyek börtönben való kezelése alapvetően emberségesség kérdése. Nem minden bv.-ben dolgozó rendelkezik azzal az érzékenységgel vagy tudatossággal, amely szükséges ahhoz, hogy megfelelően kezelje e csoport sajátos sebezhetőségét. A börtönpopuláció folyamatos növekedésével egyre nehezebbé válik a fogvatartottak egyéni igényeiket tiszteletben tartó elhelyezése. Ez gyakran bizonytalanságot és stresszt okoz az állomány körében a megfelelő elhelyezés és kezelés tekintetében.

Mint már említettük, a magyar büntetés-végrehajtási rendszer gyakorlatában az LMBTQI fogvatartottakat gyakran a börtönök pszichoszociális részlegébe helyezik el, ahol a kiszolgáltatott fogvatartottak biztonsága jobban garantálható. Ezt a gyakorlatot több interjúalanyunk is megerősítette. Azonban nem minden börtönben van ilyen részleg.

2024. december 31-én a közel 19 000 fogvatartott közül összesen 167-et (azaz mindössze 0,08%-ot) helyeztek el pszichoszociális egységekben hét különböző intézményben.¹¹³ A részlegben elhelyezett fogvatartottak számára heti programot állítanak össze. Az összes fogvatartott bevonásával hetente kis csoportos

foglalkozásokat tartanak, és legalább háromhavonta nagy csoportos foglalkozásokat is szerveznek. A pszichológus elsősorban közösségi alapú csoportos foglalkozásokat tart az ebben a részlegben elhelyezettek számára.

114

Egy volt alkalmazott elmondta, hogy előfordul, hogy a fogvatartottak már a befogadás során egyértelműen jelezték helyzetüket. Azokban az esetekben, amikor a fogvatartott külső megjelenése egyértelműen jelezte, hogy az illető nemi vagy szexuális kisebbséghez tartozik, a börtön vezetése közvetlenül megkérdezhetette, hogy az illető szeretne-e egy speciális egységbe kerülni. Néhányan éltek ezzel a lehetőséggel, kifejezve, hogy fizikai biztonságuk a legfontosabb számukra, és olyan környezetben szeretnének lenni, ahol fenyegetés esetén megfelelő védelemben részesülnek – beleértve az agresszor eltávolítását az egységből. Mások azonban úgy döntöttek, hogy nem izolálják magukat. Különböző okokból inkább a többi fogvatartott között maradtak: nem akartak terápiás tevékenységekben részt venni, meg akarták őrizni kapcsolataikat, vagy mert bíztak abban, hogy képesek megvédeni magukat. Egyes esetekben a romantikus kapcsolat kialakításának vagy fenntartásának lehetősége is befolyásolta döntésüket, hogy a “rendes” egységben maradjanak. Voltak olyan esetek is,

¹¹³ A BVOP 2025.05.05-én adott 30500/1948-6/2025 számú válasza az MHB adatkérésére.

¹¹⁴ 20/2021 BVOP utasítás, 27. 29. pontok

amikor az egyének kezdetben a többi fogvatartott között maradtak, de később, miután nehézségekkel szembesültek, kérték áthelyezésüket a speciális egységbe – ami azt jelzi, hogy a személyes tapasztalatoktól és a változó szükségletektől függően bizonyos rugalmasság és mozgás lehetséges volt az egységek között.

Egy korábbi, nem LMBTQI fogvatartott véleménye szerint „a börtönőrök nagyon jól kezelték őket”, ami a gyakorlatban azt jelentette, hogy amint egy fogvatartott szexuális irányultsága/nem identitása kiderült, elkülönítették a többi fogvatartottól, vagy áthelyezték egy másik cellába vagy intézménybe.

Látogatása során a CPT megfigyelte, hogy egy transznemű személyt, aki nőként azonosította magát, zárt rendszerű, egyágyas cellában tartottak fogva, és csak olyan fogvatartottakkal és személyzettel, akikkel nem azonosította magát, és akikkel nem érezte magát biztonságban. Férfiként kezelték, a motozás során a testüreg átvizsgálását férfi személyzet végezte, és soha nem kapott lehetőséget arra, hogy részt vegyen a női fogvatartottak számára szervezett tevékenységeken. Az egyórás szabadlevegőn tartózkodás alatt verbális bántalmazásnak és nem kívánt fizikai figyelemnek volt kitéve.¹¹⁵ Magyarország

válasza szerint a transznemű fogvatartottak elhelyezése eseti alapon, az egyén és mások védelmének, valamint a fogva tartás biztonságának figyelembevételével történik. Az idézett esetben az egyágyas elhelyezés „megakadályozta mind a fogvatartotti közösségre gyakorolt lehetséges hatások következményeit, mind a nemi identitás visszaélés (szexuális kényszer/visszaélés) lehetséges nem szándékolt következményeit”.¹¹⁶

Mindazonáltal, bár a szándék az LMBTQI fogvatartottak védelme lehet, a szexuális irányultságuk vagy elszigetelésük, vagy áthelyezésük komoly aggályokat vet fel. Az ilyen intézkedések, ha nem indokoltak és nem konszenzus alapján történtek, sérthetik az emberi méltósághoz és a magánélethez való jogot, mivel az LMBTQI embereket eleve másnak vagy problémásnak kezelik. Ráadásul a szisztematikus elkülönítés közvetett diszkriminációt jelenthet, megerősítve a megbélyegzést és hozzájárulva a fogvatartottak marginalizálódásához a börtönrendszeren belül. Ez a gyakorlat azt is eredményezheti, hogy a fogvatartottak többsége kiközösítse az LMBTQI embereket, és tovább fokozhatja az irántuk érzett gyűlöletet.

Az MHB olyan esetekről kapott információkat, amikor az LMBTQI fogvatartott nem részesült

¹¹⁵ Lásd: <https://www.coe.int/hu/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-cpt-publishes-report-on-its-2023-periodic-visit-to-hungary-1>

¹¹⁶ Lásd: <https://www.coe.int/hu/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-cpt-publishes-report-on-its-2023-periodic-visit-to-hungary-1>, 58. o.

különleges bánásmódban, hanem egyágyas cellába vagy olyan fogvatartott mellé helyezték, akinek személyisége garantálta a szexuális vagy nemi kisebbséghez tartozó fogvatartott személyes biztonságát. Az ilyen elhelyezés okát nem közlik hivatalosan, mivel az LMBTQI csoporthoz való tartozás nem regisztrálható, ezért nem hozhatók hivatalosan szexuális irányultság vagy nemi identitás alapján intézkedések. Az LMBTQI fogvatartottak biztonságának védelme érdekében azonban a személyzetnek valamilyen beavatkozást kell végrehajtania anélkül, hogy kifejezetten megnevezné az annak alapjául szolgáló okokat. Nem világos, hogy az egyszemélyes zárkákba való elhelyezést maguk a fogvatartottak is pozitívan értékelték-e, azonban a fent említett esetben M.T. részben emiatt kezdett éhségsztrájkot.¹¹⁷ Bizonyos esetekben az ilyen elhelyezés előnyösebbnek tekinthető – különösen, ha további korlátozások nélkül biztosítja a fizikai biztonságot. Ha azonban az ilyen elkülönítést a fogvatartott beleegyezése nélkül alkalmazzák, vagy az elszigeteltséghez vezet, akkor az stigmatizáló vagy büntető jellegűnek tekinthető. Az értékelés hiánya és a fogvatartott korlátozott részvétele a döntéshozatalban felveti a kérdést, hogy ez a megközelítés valóban tiszteletben tartja-e az érintett fogvatartott méltóságát és

magánéletét.

Egy interjúalany egy olyan esetet ismertetett, amely jól illusztrálja ezt a problémát: egy transznemű fogvatartottat nem helyezhettek el a nők között, mert de jure férfi volt, de a férfiak között sem tarthatták, mert fizikai jellemzői megegyeztek az általa azonosult női nemmel.

A CPT azt javasolja a magyar hatóságoknak, hogy alakítsanak ki egyértelmű szabályokat a transznemű fogvatartottak elhelyezésére vonatkozóan, biztosítva, hogy egyéni kockázatértékelés után az önazonosított nemüknek megfelelő börtönegységekben helyezték el őket.

„...szóbeli bántalmazás, különösen transzneműek esetén mindennapos volt, ahogy a felügyelet részéről, [úgy] a fogvatartottak részéről.” — Interjúalany

MOTOZÁS

Jogsabályi háttér

A Bvtv.¹¹⁸ értelmében a fogvatartott motozását: a fogvatartott testének és ruházatának, valamint a nála lévő személyes tárgyainak az átvizsgálását, a fogvatartottal azonos nemű személy végezheti, kivéve a

¹¹⁷ Lásd: <https://24.hu/belfold/2025/07/01/antifa-tamadas-ehsegsztrajk-kritikus-allapot-maja-t/>

¹¹⁸ Bvtv. 151.§

szájüreg vizuális ellenőrzését, amelynél a személyzet nemének nincs jelentősége. Ezért transznemű személyek esetében nincs lehetőség az állomány eltérő nemű tagjának kiválasztására. Függetlenül attól, hogy a fogvatartott melyik nemre jellemző jegyekkel rendelkezik, vagy hogy már átesett-e nemmegerősítő kezelésen, a motozást a fogvatartott hivatalos nemével azonos nemű személyzet végzi.¹¹⁹

Gyakorlat

A hazai börtönökben alkalmaznak különböző technikai eszközöket, azonban a motozás mindennapi gyakorlat. Ezenkívül gyakran alkalmazzák a meztelenre vetkőztetést – mondja az egyik interjúalanyunk és a MHB-hoz forduló panaszosok.

Ez a helyzet sem a transznemű fogvatartottak, sem a személyzet számára nem megfelelő és nem méltányos. Egy korábban hat évet a börtönben dolgozó interjúalany szerint nagyon kényelmetlen volt ilyen helyzetben lenni, és úgy érezte, bocsánatot kell kérnie érte. Az interjúalany ezt jelentette a vezetőségnek. A válasz az volt, hogy a transznemű személyeket úgy kell kezelni, ahogyan az személyi igazolványukban szerepelnek. Az interjúalany szerint ezt a kérdést már a befogadáskor meg

kell oldani és meg kell vizsgálni, mert később sok konfliktust okozhat.

„...az volt a válasz, hogy [ha] a személyi igazolványában nő, akkor nőként kell kezelni.”

— Interjúalany

EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁS

Jogsabályi háttér

Az egészségügyi ellátáshoz való jogot a Bvtv. általános szabályai is tartalmazzák.¹²⁰ A befogadás során minden fogvatartottat tájékoztatnak a rendelkezésre álló ingyenes szűrővizsgálati lehetőségekről, beleértve a HIV és a hepatitis C szűréseket.¹²¹ A vizsgálat önkéntes, a fogvatartottat nem lehet kötelezni rá.¹²² Továbbá, ha a fogvatartott egészségi állapota indokolja, az egészségügyi személyzet megkezdi a szükséges ellátás biztosítását, és tájékoztatást nyújtanak a rendelkezésre álló kezelésekről.¹²³ Minden börtönben vannak börtönorvosok, bár az ombudsman jelentései gyakran rámutatnak arra, hogy egyes intézetekben nincs elegendő orvos vagy ápoló.

Aki betegsége miatt állandó felügyeletre szorul, de betegsége nem olyan súlyos, hogy kórházi kezelésre legyen szüksége, a

¹¹⁹ A BVOP 2025. 06. 16-án adott 30500/2507-10/2025 számú válasza az MHB adatkérésére.

¹²⁰ 156.-163.§

¹²¹ A BVOP 2025.06.16-án adott 30500/2507-10/2025 számú válasza az MHB adatkérésére.

¹²² Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény, §15.

¹²³ A BVOP 2025.06.16-án adott 30500/2507-10/2025 számú válasza az MHB adatkérésére.

börtönorvos ajánlása alapján az intézet egészségügyi részlegébe kerül. Ha a fogvatartottat az intézményben nem lehet ellátni, akkor lehetőleg a Büntetés-végrehajtás Központi Kórházába kell átszállítani, amely az ország keleti határán található, nagyon messze a legtöbb büntetés-végrehajtási intézménytől és sok fogvatartott családtagjától. A fogvatartottat egészségügyi intézménybe kell átszállítani, ha a szükséges speciális kezelést a börtönrendszerben nem lehet időben biztosítani.¹²⁴ Hangsúlyozni kell, hogy az egészségügyi ellátás az egyik legkritikusabb kérdés a börtönrendszeren belül.

A börtönrendszeren belül nem biztosítható, díjazás ellenében igénybe vehető egészségügyi ellátásokra speciális szabályok vonatkoznak. A fogvatartottak az egészségügyi intézmények térítésköteles szolgáltatását csak akkor vehetik igénybe, ha azt a bv. intézet parancsnoka engedélyezi, az elítélt a várható költségeket – ideértve a szállítás költségeit is – megelőlegezi, és az egészségügyi intézmény a szolgáltatást vállalja.¹²⁵ A bv. intézet parancsnoka „az elbírálásnál támaszkodik a beavatkozások végrehajthatósága szempontjából meghatározó egészségügyi szakterületi véleményre is, mivel a megkezdett kezelések,

műtéti beavatkozások kockázattal járnak.”¹²⁶

Gyakorlat

A transznemű fogvatartottak specifikus kezelésekre való hozzáférést tovább bonyolítja, hogy ezek a kezelések nemcsak költségesek¹²⁷ (mivel a költségek mindössze 10%-át fedezi az állami egészségügyi rendszer, és a fogvatartottnak kell fizetnie a szállítás és a felügyelő örök költségeit), hanem jelentős erőforrásokat is igényel a bv. részéről. Ezt nehezíti a bv. állomány hiánya.¹²⁸ A BVOP válaszai alapján a szexuális és reprodukív egészségügyi szolgáltatások – beleértve a polgári egészségügyi intézmények által nyújtottakat is – minden fogvatartott számára elérhetőek.¹²⁹ A szolgáltatások nyújtása azonban a gyakorlatban nem mindig egyszerű: értesültünk egy olyan esetről, amikor a bevonulás előtt felírt gyógyszert egy másik, más nevű gyógyszerrel akarták helyettesíteni, és a fogvatartottat arra kérték, hogy írjon alá egy nyilatkozatot, amelyben kijelenti, hogy a helyettesítés saját kezdeményezésére történt. Egy másik interjúalany megjegyezte, hogy a bv. nem mutatott nyitottságot a hormonpótló terápia folytatását illetően.

A CPT küldöttsége két olyan esettel találkozott,

¹²⁴ Bvtv. 156-163.§

¹²⁵ Bvtv. 162§

¹²⁶ A BVOP 2025.06.16-án adott 30500/2507-10/2025 számú válasza az MHB adatkérésére.

¹²⁷ Civil környezetben – azaz a büntetés-végrehajtási rendszeren kívül – a hormonterápia a betegek részéről önrészt igényel, mivel az általános egészségbiztosítás nem téríti meg teljes egészében. A sebészeti

beavatkozások 10%-át az állami egészségügyi rendszer támogatja, a fennmaradó 90%-ot pedig az azt igénybe vevőnek kell fedeznie.

¹²⁸ A BVOP 2025.05.05-én adott 30500/1948-6/2025 számú válasza az MHB adatkérésére.

¹²⁹ A BVOP 2025.06.16-án adott 30500/2507-10/2025 számú válasza az MHB adatkérésére.

amelyekben transznemű embereknek a börtönbe kerülésük után abba kellett hagyniuk a hormonkezelést.¹³⁰[11]

A 16/2014 IM rendelet felsorolja azokat a tárgyakat, amelyeket a fogvatartottak birtokolhatnak. A nemi identitás megerősítését célzó műtét után szükséges speciális eszközöket csak különleges engedély alapján tarthatják maguknál a fogvatartottak, és bár az MHB tudomására jutott egy olyan eset, amikor ilyen engedélyt adtak egy olyan fogvatartottnak, aki a börtönbe kerülése előtt esett át ilyen műtéten, a megfelelő higiéniai és magánéleti feltételeket nem tudták biztosítani, ezért az érintett fogvatartottnak le kellett mondania az eszköz használatáról.

Mentálhigiénés ellátás

A befogadás során a fogvatartottak egyéni mentálhigiénés értékelésen vesznek részt, amelynek során a szakemberek – a fogvatartott szexuális irányultságától vagy nemi identitásától függetlenül – meghatározzák a fogva tartás ideje alatt szükséges pszichológiai támogatás szintjét és gyakoriságát. Javasolhatják továbbá, hogy vegyenek részt különböző mentálhigiénés programokon. A pszichológiai konzultációk és

az ilyen programokban való részvétel a fogvatartott önkéntes beleegyezésétől függ.¹³¹ Egy börtönpszichológus szerint abban az intézetben, ahol dolgozott körülbelül 250 fogvatartott jutott egy börtönpszichológusra, míg a börtönben fogvatartottak közel fele pszichológiai problémákkal küzdött vagy ilyenek kockázatának volt kitéve.¹³² Ezt a munkaterhelést két korábban bv.-ben dolgozó szakember is megerősítette. Ezzel szemben egy interjúalany, aki saját tapasztalatokkal rendelkezik, arról számolt be, hogy viszonylag könnyű pszichológushoz jutni – általában egy héten belül. A beszámoló szerint, ha valaki érzelmileg zavart, például sír vagy pszichés terhelés, feszültség jeleit mutatja, a reintegrációs tiszt általában érdeklődik az illető jólléte iránt, beszélgetésre hívja, és ha szükséges, pszichológushoz irányítja. Véleményük szerint a szakemberek figyelmet fordítanak a pszichológiai támogatás biztosítására.

Az LMBTQI fogvatartottak körében előforduló krízishelyzetek, öngyilkossági kísérletek és önkárosítások megelőzése érdekében az öngyilkosság megelőzésére vonatkozó

¹³⁰ Lásd: <https://www.coe.int/hu/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-cpt-publishes-report-on-its-2023-periodic-visit-to-hungary-1>

¹³¹ A BVOP 2025.06.16-án adott 30500/2507-10/2025 számú válasza az MHB adatkérésére.

¹³² A Magyar Helsinki Bizottság közleménye az Európai Emberi Jogi Bíróság ISTVAN GABOR KOVACS és

VARGA ÉS TÁRSAI kontra Magyarország ügycsoportban hozott ítéletének végrehajtásával kapcsolatban. (15707/10, 14097/12, 45135/12, 73712/12, 34001/13, 44055/13 és 64586/13 sz. kérelmek). Lásd:

https://helsinki.hu/en/wp-content/uploads/sites/2/2023/12/HHC_Varga_Rule_9_FIN_AL_171223.pdf.

általános rendelkezések¹³³ alkalmazandók.¹³⁴

Az egyik interjúalany említette, hogy a börtönlelkésznek is lehet szerepe a lelki támogatásban. A börtönlelkésszel a fogvatartott kapcsolatba léphet, megoszthatja vele problémáit, jelezheti, ha bántalmazásnak vagy rossz bánásmódnak van kitéve. Vannak olyan börtönlelkészek, akik valóban jelen vannak – akkor is, amikor mások nincsenek –, és őszintén nyitottak a fogvatartottak felé.

"gyakorlatilag ott áll az ember egyik pillanatról a másikra egy kezelés közepén és csak azt se mondják, hogy mi az az óriás bonyolult procedura, aminek a végén [...] megkapod a gyógyszeredet, hanem, hogy eleve elutasító volt [hónapokkal később]." — Interjúalany

ZAKLATÁS ÉS ERŐSZAK

Jogszábeli háttér

Az BVOP válasza értelmében a támadások megelőzése és kivizsgálása érdekében általános megelőző jelzőrendszert hozott létre, amelynek célja az sérülékeny fogvatartottak védelme, a bántalmazások megelőzése. A BVOP válaszában nem részletezte, hogy ez a gyakorlatban mit jelent.¹³⁵ A szakemberek és

az interjúalanyok nem számoltak be semmilyen konkrét intézkedésről vagy különleges bánásmódról az LMBTQI fogvatartottakkal kapcsolatban.

Gyakorlat

Általános tapasztalata a civilszervezeteknek is, hogy viszonylag kevés panasz érkezik beazonosíthatóan LMBTQI fogvatartottaktól, aminek vélhetően az az oka, hogy az ilyen esetek rendkívül ritkán kerülnek napvilágra, mivel az e közösséghez tartozó fogvatartottak különösen kiszolgáltatott helyzetben vannak.

Bár a börtönök világát ismerők mind egyetértenek abban, hogy az LMBTQI emberek a legsebezhetőbb csoportok közé tartoznak, az irántuk tanúsított ellenséges, fenyegető magatartás, zaklatás és más visszaélések pontos mértékét nehéz megítélni az ilyen esetek rendkívül magas látenciája miatt. Ahogy egy börtönpszichológus 2013-ban elmondta: „a meleg férfiak ugyanis szinte mindig rejtőzködnék: nem beszélnek szexuális irányultságukról, [...] és általában nem panaszkodnak az esetleges hátrányokra sem.”¹³⁶ Az egyik interjúalany elmondta, hogy a férfi börtönökben a fogvatartottak gyakran hajlamosak elnyomni szexuális irányultságukat

¹³³ A fogvatartotti krízisek, öngyilkossági kísérletek és önártalmak megelőzéséről 18/2020. (V. 29.) BVOP utasítás.

¹³⁴ A BVOP 2025.06.16-án adott 30500/2507-10/2025 számú válasza az MHB adatkérésére.

¹³⁵ A BVOP 2024.05.24-én adott 30500/2390-8/2024 számú válasza a Háttér Társaság adatkérésére.

¹³⁶ Pósz Krisztina, a váci börtön pszichológusa, idézet: Ha vállaltok, lehetek egy cellában (cikk egy hírportálon), 2013. október. Lásd: <http://www.origo.hu/itthon/20131003-a-homoszexuálisok-helyzete-a-magyar-bortonokban.html>

vagy identitásukat. Az interjúalany beszámolt egy esetről, amikor egy transznemű személy kénytelen volt „visszatérni” a férfi megjelenéshez – például szakállat növesztett.

A verbális és fizikai bántalmazás, a megalázás és a zaklatás gyakori – különösen azok ellen, akiket melegnek vagy transzneműnek tartanak. A homofób és transzfób attitűdök nemcsak a fogvatartottak, hanem a börtönszemélyzet körében is elterjedtek. Voltak olyan esetek, amikor az őrök kifejezetten tájékoztatták az újonnan érkezett fogvatartottakat egy másik fogvatartott szexuális irányultságáról vagy nemi identitásáról, ezzel fokozott kockázatnak téve ki őket. A jelentések szerint az ilyen visszaéléseket az intézmény gyakran eltitkolja, hogy elkerülje a felelősségre vonást.

Különösen aggasztóak azok az esetek, amikor LMBTQI fogvatartottakat más fogvatartottak szexuális vagy egyéb szolgáltatásokért kizsákmányolnak vagy „kínálnak”. Ezek a helyzetek komoly emberi jogi aggályokat vetnek fel, mivel az ilyen interakciók ritkán alapulnak kölcsönös beleegyezésen, kényszer, erőszak és megalázás vezérli őket.

A börtönrendszerben több helyzet is különösen kockázatos az LMBTQI fogvatartottak számára, amelyek növelik sérülékenységüket, ahogy azt az interjúalanyok is megosztották velünk. Az egyik ilyen helyzet a nagy befogadóképességű

zárkákba való elhelyezés, ahol – az interjúalanyok tapasztalatai alapján – a visszaélések valószínűsége jelentősen megnő a zárkában tartózkodók számával. Az átszállítások is jelentős kockázatot jelentenek, mivel a fogvatartottakat korábban ismeretlen társaikkal együtt tartják fogva, gyakran nem megfelelő felügyelet és ellátás mellett. Hasonlóképpen, az új zárkába való áthelyezés is veszélyes lehet, mivel a fogvatartottak nem tudják, kivel kerülnek egy zárkába, és milyen viselkedésre számíthatnak. Aggodalmak merültek fel különösen az orvosi vizsgálatokkal kapcsolatban is, amelyek során nincsenek tanúk jelen, és csak a börtönszemélyzet tartózkodik a helyiségben. A börtönön kívüli kíséret is kiszolgáltatott helyzetbe hozhatja a fogvatartottakat, mivel több bv. állomány taggal vannak egyedül. Gyakran hangsúlyozzák, hogy a magánzárkában való elhelyezés különösen érzékeny kérdés, mivel az ilyen körülmények között fogvatartottak teljesen elszigeteltek és nem lépnek kapcsolatba másokkal, ami növeli pszichés és fizikai kiszolgáltatottságukat is. Ha az elzárást védelmi intézkedésként alkalmazzák, azt megfelelő biztosítékokkal és kompenzációs intézkedésekkel kell kísérni, hogy enyhítsék annak káros hatásait. Egy másik interjúalany szerint a verbális bántalmazás és a gúnyos megjegyzések mindennaposak, különösen a transznemű fogvatartottak esetében – mind a személyzet, mind a többi fogvatartott részéről.

Az MHB információszabadság iránti kérelmére adott válaszában a BVOP kijelentette, hogy nem rendelkezik adatokkal arról, hogy az elmúlt öt évben érkezett-e panasz, vagy indult-e büntetőeljárás az állomány tagjai vagy fogvatartottak ellen zaklatás, bántalmazás vagy más, tényleges vagy vélt szexuális és/vagy nemi kisebbségi státusz miatt elkövetett bűncselekmények miatt. A BVOP kifejtette, hogy ilyen panaszok vagy bejelentések esetén a fogvatartottak az összes fogvatartott számára elérhető általános panaszmechanizmusokat vehetik igénybe.¹³⁷

Az egyik interjúalany szerint a fogvatartottakkal szembeni erőszakot mindig dokumentálják, ha az sérülést okoz, orvosi kezelést igényel vagy súlyos incidenshez vezet. Az erőszak tényleges okát azonban nem mindig rögzítik pontosan – valószínűleg azért, mert még ilyen esetekben is az áldozat félhet attól, hogy elárulja, mi történt valójában, vagy miért került sor az erőszakra.

Az LMBTQI emberek elleni zaklatás elterjedtségét (bár feltehetően csak az ilyen esetek kis hányada kerül bejelentésre) egy volt fogvatartott is megerősítette, akit akkor interjúvoltunk meg, amikor bejegyzett élettársi kapcsolatot kötött volt zárkatársával, aki még mindig börtönben volt.¹³⁸ Elmondta, hogy nagyon kevés fogvatartott meri vállalni

szexuális irányultságát a zaklatás („vérszívás”) és a verbális bántalmazás miatt. Arról is beszámolt, hogy mióta hivatalossá vált a kapcsolatuk, mind a fogvatartottak, mind az őrk zaklatják a partnerét. Ennek a fogvatartottnak a története azért is érdekes, mert bemutatja az állomány hozzáállását: miután az élettársi kapcsolatot bejegyezték, a még börtönben lévő fogvatartott engedélyt kért, hogy regisztrált élettársa (akit már kiengedtek a börtönből) meglátogathassa. A bv. azonban csak telefonos és levelezési kapcsolattartást engedélyezett, személyes látogatásokat nem. A pár az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz fordult, mert úgy vélték, hogy az engedélyt szexuális irányultságuk miatt tagadták. A Hatóság a bv. intézet parancsnokának nyilatkozata alapján arra a következtetésre jutott, hogy a bv. általában engedélyezi a személyes kapcsolattartást, a látogatásokat a házaspárok és az ellenkező nemű élettársak, valamint a korábban együtt töltött börtönbüntetéssel rendelkező rokonok között. A Hatóság megállapította továbbá, hogy ebben az esetben nem állt fenn olyan különleges vagy konkrét biztonsági kockázat, amely indokolta volna az általános gyakorlattól való eltérést. Ezért a Hatóság arra a következtetésre jutott, hogy a panaszosok közötti kapcsolatot szexuális irányultságuk miatt korlátozták,

¹³⁷ A BVOP2025.06.16-án adott 30500/2507-10/2025 számú válasza az MHB adatkérésére.

¹³⁸ Lásd: <https://www.youtube.com/watch?v=p1PEIPIm4CM> (lásd 6:10-től)

utasította a bv intézetet, hogy szüntesse meg a jogsértő helyzetet, és elrendelte, hogy döntését 30 napig tegyék közzé az intézet és a Hatóság honlapján.¹³⁹

A börtönrendszerből kiszivárgó kevés panasz között is találhatók olyanok, amelyek a személyzet súlyos jogsértéseiről szólnak. A Háttér Társasághoz segítségért forduló egyik panaszos azt állította, hogy a bv. örök szexuális irányultsága miatt bántalmazták.

Egy másik esetben a Háttér Társasághoz forduló panaszos azt állította, hogy a bv. örök lehallgatták a börtönben lévő azonos nemű partnerével folytatott telefonbeszélgetését. Később az örök elárulták a partnere zárkatársainak, hogy a partnere azonos neművel él párkapcsolatban, és emellett kitaláltak néhány részletet a szexuális „perverziókról”, és ezeket úgy mutatták be a zárkatársaknak, mintha ezeket a panaszos és fogva tartott partnere mondták volna. A panaszos szerint ezután a zárkatársak elkezdtek zaklatni a partnerét. Egy volt bv. állományi tag ennek éppen ellenkezőjét állította: általában az örök tudták meg utoljára – de előbb-utóbb mindenki identitása vagy szexuális irányultsága kiderült.

A CPT jelentése egy különösen súlyos visszaélésről számolt be: egy fogvatartottat

állítólag a cellatársai támadtak meg a szexuális irányultsága miatt. Orális szexre kényszerítették, kutyaként ugatnia, térdelnie kellett, miközben fejbe és bordába rúgták, a fejét a WC-be nyomták, és arra kényszerítették, hogy abból igyon.¹⁴⁰

“A személyzettől is jött a “rossz buzik”, meg a hasonló beszólások. Ezek rendszeresen.” — Interjúalany

JOGHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS

Jogszabályi háttér

A fogvatartottak kérhetik, hogy személyesen hallgassák meg őket, írásban nyújthatnak be panaszt, és jogorvoslattal élhetnek a döntések ellen. Fordulhatnak a szabadságvesztés végrehajtásának törvényességét felügyelő ügyészséghez, vagy panaszt nyújthatnak be az ombudsmannak, aki rendszerszintű kérdéseket vizsgálhat. Ezenkívül a fogvatartottak kérelemmel, panasszal fordulhatnak törvényben kihirdetett nemzetközi egyezményben elismerten erre hatáskörrel rendelkező nemzetközi jogvédő szervezethez.¹⁴¹ 2017-ig a fogvatartottak személyesen is fordulhattak segítségért az MHB-hoz a börtönmegfigyelő programjának keretében végzett ellenőrző látogatások során,

¹³⁹ Az Egyenlő Bánásmód Hatóság 2018. évi éves jelentése, 47–48. o.

¹⁴⁰ Lásd: <https://www.coe.int/hu/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-cpt-publishes-report-on-its-2023-periodic-visit-to-hungary-1>

¹⁴¹ Bvtv. 10§, 140-144/B.§

de miután a BVOP egyoldalúan felmondta az együttműködési megállapodást,¹⁴² a fogvatartottak és az MHB közötti kapcsolat ma már csak levelezésen vagy jogi képviselők keresztül vagy a szabadulás után lehetséges.

Alkalmazás a gyakorlatban

A fogvatartottak félnek a nyilvánosság elé lépni, és azok, akik mégis megteszik, vagy akikről kiderül, gyakran tartózkodnak a visszaélések bejelentésétől, mert további megtorlástól tartanak. Az emberi jogi szervezetekhez bejelentett esetek alacsony száma valószínűleg nem azt jelenti, hogy a magyar börtönrendszerben nem fordul elő LMBTQI fogvatartottakkal szembeni diszkrimináció és zaklatás, hanem inkább azt mutatja, hogy az érintett fogvatartottak nem mernek panaszt tenni, mert további visszaélésektől és helyzetük romlásától tartanak.

Az elmúlt néhány évben az MHB csak néhány a jelentés szempontjából releváns panaszt kapott a hazai börtönökből. Egy transznemű fogvatartott panaszában azt jelezte, hogy bár ő nőként azonosította magát, és ez külsejében is megmutatkozott, kifejezett női külső jellemzőkkel rendelkezett, de de jure férfi volt, ezért férfi börtönbe került, ahol nemi identitása és külseje miatt a többi fogvatartott zaklatta. Zárkáját egy férfival kellett

megosztania, aki a partnere volt/lett, és így valamilyen módon védelmet élvezett a többi fogvatartottal szemben. Panaszolta, hogy egyszer, amikor egyedül zuhanyozott a közös fürdőszobában, egy bv. őr beengedett egy másik férfi fogvatartottat a fürdőhelyiségbe, aki fizikailag és verbálisan bántalmazta. A bv. személyzet beavatkozott, mielőtt komolyabb következmények történhetek volna, de gyakran kellett elviselnie a fogvatartott társak és a személyzet megalázó sértéseit.

Egy meleg fogvatartott panaszkodott, hogy a személyzet egyik tagja felfedte szexuális irányultságát a többi fogvatartott előtt, és ennek eredményeként az egyik fogvatartott szexuálisan bántalmazta.¹⁴³ Az interjúalanyok visszajelzései alapján általános benyomás, hogy a bv. állomány sokszor csak korlátozott empátiát tanúsít, és gyakran aktívan részt vesz az LMBTQI fogvatartottak zaklatásában. Ezek a jogsértések általában rejtve maradnak, ezért nem szabnak ki szankciókat, és nem indítanak eljárást az elkövetők ellen. Az áldozatok legtöbbször magukra maradnak, nincsenek eszközeik a jogaik érvényesítéséhez, és – akár saját hosszú távú biztonságuk érdekében, akár külső nyomás hatására – nem jelentenek be ilyen visszaéléseket. Ez a hallgatás kultúrája tovább erősíti azt a helyzetet, hogy a jogsértéseket ritkán derítik fel vagy vizsgálják

¹⁴² <https://helsinki.hu/allami-szervek-felmondtak-a-megallapodasaikat-a-helsinki-bizottsaggal/>

¹⁴³ Információ a HHC munkatársaitól.

ki.

Egy transznemű fogvatartott panaszt tett az MHB emberi jogi tanácsadó irodájánál, hogy előző fogva tartása alatt a büntetés-végrehajtási intézet férfi részlegében más fogvatartottak bántalmazták, zaklatták és fenyegették. Panaszolta azt is, hogy a büntetés-végrehajtási intézet nem tett meg minden szükséges lépést a szexuális és nemi kisebbségek jogainak és esélyegyenlőségének védelme érdekében, mivel a börtönök nem voltak felkészülve a transznemű személyek megfelelő elhelyezésére.

"A kollégákkal szembeni védelem nagyon nehezen valósul meg, a verbális erőszak általános és gyakori velejárója a bv. intézetben elhelyezett személyek mindennapjainak." — korábbi bv. állomány tag

"A fizikait [erőszakot] nem engedjük meg magunknak, [...] de verbálisan igen. És azért kell verbálisan, hogy [...] elmenjen abból a zárkából, mert én nem kérvényezhetem a nevelőmet, [...] hogy nem szeretnénk [az adott személyt zárkatársnak]." — korábbi LMBTQI fogvatartott

ÉLET A BÖRTÖNBEN

Bánásmód

Jogsabályi háttér

Az LMBTQI emberekkel szemben Magyarországon tapasztalható általános ellenséges légkör negatív hatással van a büntető igazságszolgáltatás szakembereire is, azonban erről a témáról nem állnak rendelkezésre friss kutatások, mivel a büntetés-végrehajtási rendszer az utóbbi években egyre átláthatatlanabbá vált.¹⁴⁴ Egy korábbi bv. ör interjúalany megerősítette, hogy a rendszer 2016-2017 óta megváltozott, és „rideg, elutasító és teljesen személytelené” vált. A politika által teremtett negatív légkör világossá tette, hogy gondolkodjanak a szakemberek és a büntetés-végrehajtási rendszerrel foglalkozó emberek az LMBTQI fogvatartottak kérdéséről. Egy másik interjúalany is megerősítette ezt a véleményt, kijelentve, hogy az általános politikai légkör közvetlenül befolyásolja a büntetés-végrehajtási rendszert. Szerintük, amikor a kormány átfogó politikai narratívákkal célozza meg a melegeket, leszbikusokat és transzneműeket, az elkerülhetetlenül rontja az LMBTQI személyek helyzetét a börtönben is. Ez a környezet, érveltek, a börtönszemélyzet

¹⁴⁴ 1999 és 2017 között bizottságunknak rendszeres hozzáférése volt a magyarországi börtönökhöz, köszönhetően egy többször megújított kétoldalú megállapodásnak. Lehetőségünk volt vizsgálni a fogvatartottak jogait, nyomon követni az egyéni panaszokat, észrevételeket tenni a börtönjelentéseinkhez,

és sok esetben beépíteni ajánlásainkat a gyakorlatba. 18 év után azonban az BVOP 2017. október 1-jei hatállyal felmondta a megállapodást, azzal az indokkal, hogy a fogvatartottak jogai a megállapodás nélkül is garantálhatók.

körében is erősíti a homofóbiát. A börtönkultúra változása egyértelműen tükröződik egy korábbi, nem LMBTQI fogvatartott interjúalany beszámolójában is. Emlékeztetett arra, hogy 15 évvel ezelőtt nem volt probléma, ha transznemű személyt osztottak be cellatársnak – „*csak mondtuk [...], hogy férfiruhában kell járni, ugyanúgy sincs semmi különbség*”. Ma azonban a börtön másképp működik, bárki, aki más, marginalizálódik. Több interjúalanyunk is elmondta, hogy a személyzet gyakran gúnyos megjegyzéseket tett az LMBTQI fogvatartottakra.

Külső megjelenés

Egy 2016-os cikk szerint, amelynek állításai ma is érvényesnek tűnnek, a börtönökben az egyik fő cél az, hogy elkerüljék a „homoszexualitás látszatát”, mivel a meleg fogvatartottak a hierarchia alján állnak (a besúgók és a pedofíliaért elítéltek mellett). Az ezekbe a csoportokba tartozó emberek „*akiknek nincs befolyásuk, gyengék vagy túlságosan nőiesek egy a férfias tulajdonságokat preferáló világban*”. „*A börtönben a nőies szokásoktól tartózkodni kell: nincs pucsitás, vagy vállon át hátrafelé nézés, mert ezek az elítéltek szerint nőies szokások.*”¹⁴⁵

Az egyik interjúalany, aki közvetlen személyes

tapasztalattal rendelkezik a börtönrendszerről, összefoglaló megállapítása az volt, hogy az LMBTQI-aspektusok figyelembevétele szinte teljes mértékben hiányzik a börtönökben. A férfiak közötti szexuális kapcsolatok gyakorlatilag pusztán erőszakként, elnyomásként, hatalomgyakorlásként jelennek meg, és amikor ez a személyzet tudomására jut – ami súlyos esetekben fordul elő –, akkor azt a lehetséges meleg vagy biszexuális irányultság figyelembevétele nélkül kezelik. Az interjúalany szerint ezekben a kapcsolatokban a szexuális irányultság irreleváns. A börtönrendszer nem foglalkozik a felszín alatt rejlő problémákkal és kérdésekkel. Mivel az LMBTQI emberek általában nem vállalják fel szexuális orientációjukat, a bv. nem törekszik ezeknek a kérdéseknek a megoldására, és néha úgy tesz, mintha nem is léteznének. Az intézetek csak akkor foglalkoznak az LMBTQI fogvatartottakkal kapcsolatos ügyekkel, ha azok biztonsági szempontból is relevánsak, és ebben az esetben általában biztonsági kérdésként kezelik őket, függetlenül az érintettek szexuális orientációjának vagy nemi identitásának egyéb aspektusaitól. Az interjúk egyértelműen mutatják, hogy a börtönben fennálló azonos neműek közötti kapcsolatokról nem lehet beszélni anélkül, hogy ne foglalkoznánk az erőszak, az elnyomás, a kényszer és a szexuális kizsákmányolás

¹⁴⁵ <https://www.boon.hu/magyarorszag/2016/04/a-bortonben-nem-a-ciganyok-es-a-magyarok-esnek-egymasnak>

környező kontextusával. Az LMBTQI-kérdések létezésének intézményi tagadása, a megelőzési stratégiák hiánya és a védelem biztosításának elmulasztása hozzájárul egy olyan környezet kialakulásához, ahol az áldozatok láthatatlanok maradnak, és az erőszak kezeletlenül marad. Ez a helyzet nemcsak az emberi méltóságot sérti, hanem ellentmond a jogállamiság alapelveinek és a nemzetközi emberi jogi normáknak is. A magyar börtönrendszerben e témával kapcsolatban nyilvánosan elérhető adatok riasztó hiánya tovább fokozza az aggodalmakat – a felszín alatt rejlő valóság ismeretlen, de az összegyűjtött bizonyítékok alapján az érintettek sérülékenysége valószínűleg rendkívül nagy.

Információink szerint a magyar bv. intézetekben az azonos neműek közötti szexuális kapcsolatokat hivatalosan nem ismerik el, és intézményi szinten tabutémának számítanak. A gyakorlatban azonban ilyen kapcsolatok előfordulnak – gyakran védelemért vagy szolgáltatásokért cserébe –, úgynevezett „kvázikomerciális” megállapodások formájában. A börtönszemélyzet hozzáállása nagyon eltérő: egyes esetekben ezeket a kapcsolatokat hallgatólagosan elfogadják vagy figyelmen kívül hagyják, más esetekben a személyzet

aktívan beavatkozik és elválasztja az érintett személyeket, erkölcsi vagy biztonsági aggályokra hivatkozva. Néhány interjúalany arról számolt be, hogy a zárkák elrendezését is a meglévő kapcsolatokhoz igazították, míg mások olyan eseteket írtak le, amikor a börtönszemélyzet szándékosan szétválasztotta az ilyen párokat, azzal érvelve, hogy a bebörtönzésnek eleve magában kell foglalnia a szexuális élet megvonását.

A férfi börtönökben az azonos neműek közötti kapcsolatokat leggyakrabban erős hatalmi egyensúlyhiány jellemzi. Azok, akik „női” vagy alárendelt szerepet kapnak, gyakran nagyon kiszolgáltatott helyzetben vannak, és kihasználják őket.¹⁴⁶ Ezeket a kapcsolatokat gyakran megengedik, mert úgy vélik, hogy így a bv. személyzet könnyebben fenntarthatja a rendet és a fegyelmet.

Ezzel szemben a női intézményekben az azonos neműek közötti kapcsolatokat gyakran nyíltan elismerik és általában elfogadják. Az azonos nemű párokkal való elhelyezéssel szembeni vonakodás gyakran abból fakad, hogy kényelmetlen a szexuális tevékenység tanúja lenni. Bizonyos egységekben – különösen az úgynevezett „elit” első kategóriás munkavégző fogvatartottak körében – ezek a kapcsolatok normalizálódtak, a személyzet nem szankcionálja őket, és a

¹⁴⁶ Lásd:
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0032885511409891>

többi fogvatartott sem kritizálja nyíltan. Ez éles ellentétben áll a férfi intézményekkel, ahol az azonos neműek közötti kapcsolatok erősen stigmatizáltak, és gyakran elválaszthatatlanok a börtönhierarchián belüli kényszersztől és alárendeltségtől.

Különleges igények

Amellett, hogy a bv. nem gyűjthet és tarthat nyilván az LMBTQI csoporthoz tartozásról szóló adatokat, az egész börtönrendszert alacsony szintű tudatosság jellemzi a szexuális irányultsággal és nemi identitással kapcsolatos kérdésekben. A fogvatartottak közötti erőszak megelőzése és az arra való reagálás állítólag prioritás a bv. vezetése számára, de az LMBTQI fogvatartottak különleges sérülékenységet sem hivatalosan, sem a gyakorlatban nem ismerik el. Nincsenek speciális programok, amelyek foglalkoznának az ő igényeikkel; és csak akkor kapnak szorosabb felügyeletet (és így több figyelmet), ha öngyilkosság veszélye áll fenn, vagy valamilyen pszichés problémával küzdenek, vagy más fogvatartottak veszélyeztetik őket. Ahogy egyik szakértő interjúalanyunk fogalmazott, az LMBTQI fogvatartottak a már amúgy is rendkívül nehéz szabadságvesztésen túl további akadályokkal szembesülnek. Az interjúalany tapasztalatai szerint csak ad hoc gyakorlati megoldások működnek. A társadalom egészéhez képest a

börtönkörnyezet még kevésbé toleráns, ami különösen sebezhetővé teszi az LMBTQI személyeket a többi fogvatartottal szemben. Gyakran kerülnek konfliktusokba, és gyakran ki vannak téve különböző formájú agresszióknak, miközben korlátozott hozzáférésük van a hatékony fizikai vagy pszichés védelemhez, támogatáshoz.

Az BVOP tájékoztatása szerint nincs külön belső eljárás az LMBTQI fogvatartottak speciális igényeinek kezelésére. Egyéni értékelések alapján és indokolt esetben a büntetés-végrehajtási intézet meghatározott időintervallumokat jelölhet ki a fogvatartottak számára a zuhanyozáshoz – bár a törvény nem rendelkezik kifejezetten a higiéniai létesítményekhez való külön vagy rendkívüli hozzáférés lehetőségéről. Az LMBTQI személyek számára egyágys cellákat is biztosíthatnak.¹⁴⁷ Az BVOP-nál dolgozó egyik interjúalany szerint esetenként a személyzet megpróbál intézkedni, azonban ezek az erőfeszítések gyakran személyes jószándékon alapulnak.

Külső megjelenés

A magyarországi börtönökben a jogszabály előírja, hogy az elítélt fogvatartottaknak az intézmény által biztosított egyenruhát kell viselniük. Bizonyos feltételek mellett megengedett a személyes ruházat viselése, de

¹⁴⁷ Az BVOP 2025.06.16-án adott 30500/2507-10/2025 számú válasza az MHB adatkérésére.

annak meg kell felelnie konkrét előírásoknak.

¹⁴⁸ A letartóztatott fogvatartottak és a szabálysértési elzárásukat töltő fogvatartottak saját ruháikat viselhetik.

Az BVOP válasza szerint minden fogvatartottnak garantálják a lehetőséget, hogy ruházatukon vagy frizurájukon keresztül kifejezzék nemi identitásukat, a ruházat viselésére vonatkozó szabályok betartása mellett.¹⁴⁹ Több interjúalany is megerősítette, hogy a gyakorlatban a fogvatartottak az egyenruhát a megengedett mértékben átalakítják. ¹⁵⁰ Az egyenruha megrongálása azonban fegyelmi eljárást von maga után, és az megnehezítheti a fogvatartott korai (feltételes) szabadon bocsátását. A sminkkel kapcsolatban a tapasztalatok eltérőek: a gyakorlat nem azonos a különböző intézményekben. Néhány interjúalany arról számolt be, hogy a smink viselése hallgatólagosan megengedett, mások arról, hogy tilos, míg voltak, akik azt mondták, hogy a smink viselése csak engedéllyel lehetséges. Ahol nem engedélyezett, egyedi megoldások születtek, például cigarettahamuval porított szemhéjfestéket használtak.

Választott név

A fogvatartottakat a vezetéknévükön kell

szólítani őket, ami azt jelenti, hogy elvileg a transznemű fogvatartottak választott keresztnéve nem releváns.¹⁵¹ szerint Több interjúalanyunk azonban megjegyezte, hogy a gyakorlatban a fogvatartottakat gyakran a keresztnévükön szólítják, és a börtön falain belül a transznemű személyek választott nevét a többi fogvatartott és a személyzet is gyakran tiszteletben tartja. Vannak azonban arra utaló információk is, hogy az LMBTQI embereket, különösen a meleg vagy transznemű férfiakat gyakran becenevükön szólítják, amely gyakran a fogvatartott társaik vagy a személyzet által választott gúnynév.

Kapcsolat a külvilággal

Az BVOP válasza szerint a hatályos jogszabályok értelmében az LMBTQI fogvatartottak látogatására vonatkozóan nincsenek eltérő szabályok. A fogvatartott havonta legalább egyszer, legfeljebb négy látogatót fogadhat, minimum 60 perces időtartamra, de a látogatás hosszabb és gyakoribb is lehet, attól függően, hogy a fogvatartott melyik kategóriába tartozik. A fogvatartottakat és a látogatókat a látogatás előtt és után átvizsgálják. Ételt nem lehet behozni, a fogvatartott kategóriájába sorolásától függ, hogy megérintheti-e hozzátartozóját. Semmit nem lehet átadni,

¹⁴⁸ A fogvatartottak ellátásának és elhelyezésének szabályairól szóló 21/2020. (VI. 11.) BVOP utasítás.

¹⁴⁹ A BVOP 2024.05.24-én adott 30500/2390-8/2024 számú válasza a Háttér Társaság adatkérésére.

¹⁵⁰ Erről bővebben itt olvashat: http://epa.niif.hu/02700/02705/00087/pdf/EPA02705_borto_nugyi_szemle_2011_3_075-084.pdf

¹⁵¹ A büntetés-végrehajtási szervezet szolgálati szabályzatáról szóló 33/2024. (VIII. 8.) BM rendelet.7.§ i)

csak beszélgetni lehet, és azt is figyelhetik.¹⁵²

Ha az elítélt jogszabályban meghatározott módon igazolja, hogy kiskorú gyermeke van – kivéve, ha a bíróság a gyermekkel való kapcsolattartástól eltiltotta vagy az elítélt látogatót csak biztonsági beszélőfülkében fogadhat – az egyes kategóriákra vonatkozó jogszabályi rendelkezések szerint, legalább egy, de legfeljebb két órában családi beszélőn, kötetlen látogatófogadás keretében fogadhatja kiskorú gyermekeit felnőtt kíséretével. A családi beszélő a látogatófogadás alkalmába beszámít.¹⁵³ A családi látogatófogadás során nincs műanyag válaszfal a fogvatartott és a látogatók között, és különböző fizikai érintkezés (puszítás, kézfogás, ölelés) megengedett, valamint a fogvatartottak 8 év alatti gyermeküket ölében tarthatják, és egymás kezét foghatják.¹⁵⁴

Az azonos nemű párok nem fogadhatnak örökbe gyermeket közösen.¹⁵⁵ A börtönrendszerben alkalmazott családtag fogalma azonban meglehetősen homályos. A Btk.¹⁵⁶ meghatározza a hozzátartozó fogalmát, így hozzátartozónak minősül többek között a házastárs, az élettárs, a házastárs és az élettárs gyermekei és közvetlen rokonai, a mostoha- és nevelőszülők, valamint a mostohagyermek

és örökbefogadott gyermekek. Ez azt jelenti, hogy az élettársi kapcsolatban élő azonos nemű partnerek és ezeknek az élettársi kapcsolatban élő partnereknek a gyermekei, ugyanúgy kezelendők, mint bármely más rokon, így elvileg lehetséges az azonos nemű partner és a közösen nevelt gyermekek családi látogatása. „A kapcsolattartás miatt is felmerül a heteroszexuális privilégiumok kérdése, hiszen egy heteroszexuális fogvatartottnak nem kell esetleges lenézéssel, megvetéssel, viccelődéssel vagy a diszkrimináció súlyosabb formájával számolnia partnerének pusztán a neme miatt, egy LMBTQ fogvatartottnak pedig igen. Ezért is lehet kérdés egy LMBTQ fogvatartott előbújása a szabadságvesztés töltése alatt. Ha a szexuális orientációját titkolni kényszerül, annak jelentős hatása lehet börtönélményeire (frusztráció stb.), ha pedig az előbujást választja, akkor figyelemmel kell lennie a következményekre. A felügyeletnek például minden esetben biztosítania kell, hogy az azonos nemű partner se érje bántalmazás a látogató fogadásakor.”¹⁵⁷

A fenti, az Egyenlő Bánásmód Hatóság által vizsgált eset (ahol a bejegyzett élettársi kapcsolatban élő partnereknek nem engedélyezték a személyes látogatófogadást)

¹⁵² Bvtv. 177.§, 177/A§

¹⁵³ Bvtv. 177/A.§ (5)

¹⁵⁴ A látogatás végrehajtásának eljárási szabályairól szóló 12/2020. (IV. 24.) BVOP utasítás.

¹⁵⁵ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 4:121.§, 4:132.§

¹⁵⁶ A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

459.§ 14.

¹⁵⁷ Dr. Vig Dávid: Korlátlan fájdalom? - A bebörtönzés kirekesztő hatásai a semlegesítésben és azon túl, PhD értekezés, 2014., 173. o.

jó példát nyújt az azonos nemű párok által tapasztalt problémákra, ami akkor is felmerül, ha bejegyzett élettársi kapcsolatban élnek.

Információkhoz való hozzáférés

A kutatás keretében az MHB adatkérésrel fordult a BVOP-hoz arra vonatkozóan, hogy a nemi identitásra és/vagy szexuális irányultságra vonatkozó érzékeny adatokat hogyan rögzítik és kezelik, milyen adatvédelmi intézkedések vannak érvényben az ilyen adatok védelmére, és milyen hozzáférési jogot biztosítanak.

Mint fentebb vázoltuk, az BVOP válasza szerint a fogva tartottak nyilvántartásában nem rögzítenek információkat a szexuális irányultságról és a nemi identitásról, de ha a fogva tartott ilyen információkat ad meg, a pszichés egyensúlyának érdekében vagy a kockázatértékelési folyamat részeként, vagy ha a fogva tartott szexuális irányultsága a bűncselekményből következtethető, akkor „maga az információ (és nem a szexuális irányultság, nemi identitás)” a fogvatartott aktájába felvehető, amennyiben az az információt megszerző szakember véleménye szerint releváns. Az információt kizárólag a pszichológusok számára hozzáférhető informatikai felületen rögzítik. A bizalmas pszichológiai vélemények rögzítésére külön platform áll rendelkezésre, amelyhez a

Büntetés-végrehajtás egészségügyi főosztályának pszichológiai osztálya biztosít hozzáférést. A kockázatértékelési folyamat során készített pszichológiai jelentéshez való hozzáférés csak az informatikai rendszerben a Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet engedélyével lehetséges.¹⁵⁸

¹⁵⁸ A BVOP 2025.06.16-án adott 30500/2507-10/2025 számú válasza az MHB adatkérésre.

KÖVETKEZTETÉSEK

Az LMBTQI személyek igazságszolgáltatáson belüli és börtönrendszeren belüli kezelése számos sürgető problémát vet fel, amelyek átfogó reformot tesznek szükségessé. Az LMBTQI fogvatartottak helyzetének javításához több szempontú megközelítésre van szükség, és a folyamat során figyelembe kell venni a szakterületen működő civil szervezetek, a fogvatartottak és hozzátartozóik véleményét is. Strukturális változások szükségesek, ideértve a sérülékenység jogszabályi elismerését, a büntetés-végrehajtási intézményekben folytatott érzékenyítést és képzést, a hozzáférhető panaszmechanizmusokat, a kockázatértékelést, valamint az elítélt személyek – így az LMBTQI személyek – speciális szükségleteire adott válaszokat.

AJÁNLÁSOK

Strukturális változások

Az egyik legsúlyosabb probléma, amellyel a magyar igazságszolgáltatási rendszer ma szembesül, az, hogy túlzott mértékben támaszkodik a szabadságvesztésre, mint elsődleges büntetési formára. Az alternatív szankciók bevezetése nemcsak a börtönnépesség csökkentésében segítene, hanem lehetővé tenné az elítéltek egyéni szükségleteihez jobban igazodó válaszokat is – különösen a sérülékeny csoportokhoz tartozók, így az LMBTQI személyek esetében.

Ez a strukturális változás jogalkotói nyitottságot igényel, valamint elköteleződést az alternatív szankciók olyan irányú kidolgozása mellett, amelyek a reintegrációt és az egyéni körülményeket helyezik előtérbe a pusztán büntető jellegű intézkedésekkel szemben. Ez a megközelítés a büntetés-végrehajtási intézményeken belül is legalább ennyire fontos.

Ajánlott, hogy a bv. intézetekben minden erőszakos cselekményt – jellegétől függetlenül – kivétel nélkül kezelni kell.

A sérülékenységi jogszabályi elismerése

Jogalkotási szinten sürgető szükség van arra, hogy a jogalkotók kifejezetten ismerjék el azokat a sérülékenységeket, amelyekkel az LMBTQI személyek a büntetés-végrehajtási

rendszerben szembesülnek. Ezt olyan szabályok megalkotásának kell követnie, amelyek kezelik azokat a sajátos kockázatokat, amelyek az LMBTQI személyeket a börtönkörnyezetben érik.

Az LMBTQI fogvatartottak jogi védelmével Magyarország jelentős lépést tehetne afelé, hogy biztosítsa e személyek biztonságát és jólétét a fogva tartás ideje alatt. Ugyanakkor a jogszabályi változásoknak gyakorlati szemléletformálásra kell épülniük, amely szorosan kapcsolódik a bv. állomány képzéséhez és oktatásához, mert enélkül az LMBTQI fogvatartottakra vonatkozó szabályok akár növelhetik is a kockázatoknak való kitettségüket, anélkül, hogy valódi védelmet nyújtanának.

Szabályozás a sérülékeny csoportok számára – ésszerű alkalmazkodás

Noha a sérülékenységi fogalma bizonyos mértékig elismert a magyar büntetés-végrehajtási rendszerben, az ésszerű alkalmazkodás követelményét következetesen alkalmazni kellene a fogva tartási környezetben. Ez azt jelenti, hogy a gyakorlatokat úgy kell átalakítani, hogy az ne legyen aránytalanul hátrányos hatást az LMBTQI személyekre nézve.

Elkülönített egységek vagy külön elhelyezési lehetőségek

A jelenlegi jogi kereteken belül meg kell

fontolni az olyan különálló, de nem izoláló egységek létrehozásának lehetőségét, amelyek LGBTQI vagy más módon sérülékeny fogvatartottak elhelyezésére szolgálnak, biztosítva biztonságukat és méltóságukat.

„A megfelelő elhelyezés természetesen nem jelentheti a szexuális kisebbséghez tartozók külön zárkába helyezését vagy teljes izolációját a többséghez tartozó fogvatartottaktól, hiszen ez akár kegyetlen, megalázó bánásmódot is jelenthet. Megfelelő kockázatértékelés után kell kiválasztani azokat a zárkaközösségeket, amelyekbe az LMBT fogvatartottak integrálhatóak. Természetesen a biztonság a legfontosabb elvárás, így adott esetben olyan zárkák is kialakíthatóak, amelyekben kizárólag LMBT fogvatartottakat helyeznek el, ilyenkor azonban a többi fogvatartottal közös programokra, időtöltésre külön hangsúlyt kell helyezni.”¹⁵⁹

Az elhelyezési szabályok felülvizsgálata

Azokat az elkülönítési szabályokat, amelyek kizárólag a születési nem alapján történnek, és nem veszik figyelembe az önazonosságot, felül kell vizsgálni a transznemű és más érintett személyek, valamint az elhelyezési döntésekben részt vevő szakemberek bevonásával. E szereplők vagy az őket képviselő szervezetek aktív részvétele

elengedhetetlen a megfelelő és tiszteletteljes bánásmód biztosításához.

Tudatosság és képzés

Létfontosságú, hogy a BVOP felismerje ezen problémák létezését, és olyan képzési programokat vezessen be, amelyek az LGBTQI személyek egyedi szükségleteinek és kockázatainak megértésére összpontosítanak. A civil szervezetekkel való együttműködés, hozzájárulhat ahhoz, hogy a BVOP hatékonyan kezelje az LGBTQI fogvatartottak elhelyezéséből adódó kihívásokat.

Elsődleges fontosságú, hogy mindenki számára világos legyen: semmilyen körülmények között nincs joguk más személy szexuális orientációját vagy nemi identitását felfedni.

A képzésnek az alábbi témákat kell lefednie:

- Sérülékenységtudatosság, különös tekintettel az LGBTQI identitásokra;
- Emberi jogok és a diszkrimináció tilalmának elvei;
- Az erőszak, kényszer és kizsákmányolás megelőzése;
- Intézmény-specifikus kihívások.

A civil börtönmegfigyelés visszaállításának szükségessége

A civil börtönmonitorozó mechanizmusok

¹⁵⁹ Magyar Helsinki Bizottság - Egyenlő esélyek - Útmutató a diszkriminációmentes bánásmód elősegítéséhez a büntetés-végrehajtásban, 2015. p. 9.

visszaállítása alapvető fontosságú a fogvatartottak jogainak védelme és az intézmények átláthatósága érdekében. Egy független, rendszeres, szakmai és civil alapú ellenőrzési rendszer feltárhatja a valós gyakorlatokat, és hozzájárulhat azok fejlesztéséhez.

Különösen fontos a sérülékeny csoportok – így az LMBTQI személyek – tapasztalatainak nyomon követése, dokumentálása és ezek alapján ajánlások megfogalmazása.

Az LMBTQI fogva tartottak meghallgatása

Az LMBTQI fogvatartottakkal való közvetlen párbeszéd elengedhetetlen szükségleteik és tapasztalataik megértéséhez. Az ilyen kezdeményezések – illetve az őket képviselő „külső” civil szervezetek bevonása – elősegíthetik az inkluzív párbeszédet, és hozzájárulhatnak a társadalmat jobban szolgáló szakpolitikák és gyakorlatok kialakításához.

Inspirációként szolgálhatnak más országok jól működő modelljei, ahol a döntéshozók aktívan keresik az LMBTQI személyek visszajelzéseit.

Haladéktalanul végrehajtandó ajánlások:

- Közvetlen veszély vagy erőszak esetén a személyzetnek haladéktalanul közbe kell avatkoznia a fogvatartott biztonságának érdekében, és ki kell őt

emelni a veszélyes környezetből.

- Sürgős orvosi és pszichológiai ellátást kell biztosítani, ha egy LMBTQI fogvatartott testi vagy lelki károsodás, trauma jeleit mutatja.
- Létre kell hozni, illetve alkalmazni az azokat a protokollokat, amelyek sürgős esetben védelmet biztosítanak, hogy a sérülékeny fogvatartottak gyorsan biztonságosabb környezetbe kerülhessenek.
- Azonnal dokumentálni és jelenteni kell minden bántalmazási vagy diszkriminációs esetet az illetékes hatóságok felé, biztosítva az átláthatóságot és az elszámoltathatóságot.
- Biztosítani kell, hogy a fogvatartottaknak gyors hozzáférésük legyen bizalmas panaszkezelési mechanizmusokhoz sürgős esetekben, és a személyzet megfelelő képzést kapjon ezek gyors és szakszerű kezelésére.
- Fel kell függeszteni vagy felül kell vizsgálni minden olyan áthelyezést vagy elhelyezést, amely a kockázatok növekedéséhez vezethet – mindezt átfogó biztonsági értékelést követően.

BIBLIOGRÁFIA

Bribosia, E. and Rorive, I., supervised by Waddington, L., 2013. *Reasonable Accommodation beyond Disability in Europe?* European Network of Legal Experts in the Non-discrimination Field. DG Just, European Commission.

CAT/OP/HUN/2, *Report of the Subcommittee on Prevention of Torture*. Elérhető itt: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CAT%2FOP%2FHUN%2F2&Lang=en

Council of Europe, 2023. *Council of Europe Annual Penal Statistics – SPACE I*.

Csicsayné Solymosi, M., 2011. „Cindy”, *avagy férfi testbe zárt nőként a börtön világában*, Börtönügyi Szemle, 2011/2., Elérhető itt: https://epa.oszk.hu/02700/02705/00086/pdf/EPA02705_bortonugyi_szemle_2011_2_051-066.pdf

Szalma, E., 1987. *Adalékok a homoszexualitás problémájához*, In: Módszertani füzetek, 1987/2., Elérhető itt: https://epa.oszk.hu/02600/02699/00019/pdf/EPA02699_modszertani_fuzetek_1987_02_041-046.pdf

European Commission, 2021. *EU founding values: Commission starts legal action against Hungary and Poland for violations of fundamental rights of LGBTIQ people*. Elérhető itt: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_3668

Fiath, T., 2012. *Börtönkönyv*. Budapest: HáttérKiadó.

Fiath, T., 2012. *Szexualitás a börtönben*, In: Börtönügyi Szemle, 2012/2., Elérhető itt: https://epa.oszk.hu/02700/02705/00090/pdf/EPA02705_bortonugyi_szemle_2012_2_029-044.pdf

Fiath, T., 2012. *Szexualitás a börtönben, 2. rész*, In: Börtönügyi Szemle, 2012/2., Elérhető itt: https://epa.oszk.hu/02700/02705/00091/pdf/EPA02705_bortonugyi_szemle_2012_3_041-048.pdf

Fredman, S., 2016. *Intersectional Discrimination in EU Gender Equality and Non-Discrimination Law*. Directorate-General Justice and Consumers.

Háttér Társaság, 2020. *Ádert nem zavarja az emberi jogok megsértése, aláírta a transzneműek*

nemének jogi elismerését ellehetetlenítő törvényt. Elérhető itt: [Ádert nem zavarja az emberi jogok megsértése, aláírta a transzneműek nemének jogi elismerését ellehetetlenítő törvényt | Háttér Társaság](#)

Háttér Társaság, 2024. *The Anti-LGBTQI Law of Hungary in Action: A Combination of State- and Self-Enforcement*. Elérhető itt: <https://hatter.hu/sites/default/files/dokumentum/kiadvany/hatter-anti-lgbtqi-law-2024-november.pdf>

Háttér Társaság, Magyar LGBT Szövetség, Transzvanilla Transznemű Egyesület, 2018. *Részletes jelentés az Európa Tanács 2010. március 31-i, LGBTI témájú ajánlásának magyarországi végrehajtásáról, különöse tekintettel a 2013-2018 közötti időszakra*. Elérhető itt: <https://hatter.hu/sites/default/files/dokumentum/kiadvany/hatter-cmrec2010-5-report2018.pdf>

Magyar Helsinki Bizottság, 2015. *Egyenlőségek - Útmutató a diszkriminációmentes bánásmód elősegítéséhez a büntetés-végrehajtásban*. Elérhető itt: https://helsinki.hu/wp-content/uploads/MHB_egyenlo_esely_antidiszkr_utmutato_bv_2014.pdf

Magyar Helsinki Bizottság, 2018. *Shadow Report Submitted to the HRC*. Elérhető itt: https://helsinki.hu/wp-content/uploads/MHB_submission_to_HRC_12022018.pdf

Magyar Helsinki Bizottság, 2021. *Submission to the UPR 2021 on Criminal Justice in Hungary*. Elérhető itt: https://helsinki.hu/wp-content/uploads/2021/03/MHB_UPR2021_Hungary_criminal_justice_web.pdf

Magyar Helsinki Bizottság, 2023. *Justice Programmes Submission for the CPT's Periodic Visit to Hungary*. Elérhető itt: <https://helsinki.hu/en/the-MHB-justice-programmes-submission-for-the-cpts-periodic-visit-to-hungary-in-2023/>

Magyar Helsinki Bizottság, 2025. *Rule 9(2) submission to the Council of Europe: Varga and Others v. Hungary*. Elérhető itt: https://helsinki.hu/en/wp-content/uploads/sites/2/2025/01/MHB_Varga_Rule_9-2_FINAL_200125.pdf

Independent Expert on SOGI, 2021. *The Law of Inclusion - Report of the Independent Expert on Protection Against Violence and Discrimination Based on Sexual Orientation and Gender Identity*. A/HRC/47/27. Elérhető itt: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g21/123/16/pdf/g2112316.pdf>

Institute of Medicine of the National Academies, 2011. *The Health of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender People: Building a Foundation for Better Understanding*. Washington, D.C.: National Academies Press.

Krámer, L., Lukovics, A. and Szegő, D., 2022. *Börtön helyett: az alternatív szankciók kiszabásának jogi keretei és alkalmazásának gyakorlata Magyarországon*. Elérhető itt: [Börtön helyett: az alternatív szankciók kiszabásának jogi keretei és alkalmazásának gyakorlata Magyarországon - Magyar Helsinki Bizottság](#)

Nagy, N. 2018.: *Erőszak és szexualitás a börtön falain belül*. In: Acta Universitatis Szegediensis: forum: publicationesdiscipulorumiusprudentiae, (1). 371-404.

Pan American Health Organization (PAHO), 2011. *The Right of Young People to Health and Gender Identities: Findings, Trends and Targets for Public Health Action*. Washington, D.C.: PAHO.

SPT, 2016. *9th Annual Report*. CAT/C/57/4.

UNDP, 2016. *Measuring LGBTI Inclusion: Increasing Access to Data and Building the Evidence Base*.

(UNDP), 2018. *The Sustainable Development Goals: Sexual and gender Minorities*. Elérhető itt: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/SDGs_SexualAndGenderMinorities.pdf

UNDP, 2020. *Mapping of Good Practices for the Management of Transgender Prisoners*. Bangkok: UNDP. Elérhető itt: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-03/UNDP-TH-the-mapping-of-good-practices-for-the-management-of-transgender-prisoners.pdf>

Víg, D., 2014. *Korlátlan fájdalom? - A bebörtönzés kirekesztő hatásai a semlegesítésben és azontúl*. PhD thesis, ELTE

Jogi dokumentumok

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

A családok védelméről szóló 2011. évi CCVI. törvény

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV törvény

Az egyes igazságügyi törvények módosításáról szóló 2020. évi CLXV. törvény, 2020. december 22.

A médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény

A pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2021. évi LXXIX. törvény

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény

A bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény

Az egyes közigazgatási tárgyú törvények módosításáról, valamint ingyenes vagyonjuttatásról szóló 2020. évi XXX. törvény, 2020. május 28.

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény

A gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és egyes korlátairól szóló 2008. évi XLVIII. törvény

Szövetség a Kínzás Megelőzésért (APT), Towards the Effective Protection of LMBTQI Persons Deprived of Liberty: A Monitoring Guide [Az LMBTQI személyek hatékony védelme szabadságelvonás alatt: monitorozási útmutató] (2018)

ENSZ Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Bizottsága, 2009. *General Comment No. 20 on Non-discrimination in Economic, Social and Cultural Rights* [2009. 20. számú általános kommentár a gazdasági, szociális és kulturális jogokon belüli diszkrimináció tilalmáról]

Bizottság a Nőkkel Szembeni Megkülönböztetés Megszüntetésére CEDAW) 2010. *General Recommendation No. 28 on the Core Obligations of States Parties under Article 2 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women* [28. számú általános ajánlás az Egyezmény 2. cikke szerinti állami kötelezettségek alapvető elemeiről]

CRPD – A Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól Szóló Egyezmény, United Nations, 2006.

A szabadságvesztés, az elzárás, a rendbíróság helyébe lépő elzárás, a letartóztatás és a szabálysértési elzárás végrehajtását foganatosító büntetés-végrehajtási intézetek kijelölésének szabályairól szóló 16/2018 (VII.6) BM rendelet

A büntetés-végrehajtási szervezet szolgálati szabályzatáról szóló 33/2024 (VIII.8.) BM rendelet

A rendőrségi fogdák rendjéről szóló 56/2014 (XII.5.) BM rendelet

A szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014 (XII.19.) IM rendelet

Európai Bizottság, az LMBTQI-személyek egyenlőségéről szóló stratégia (2020-2025)

Európai Börtönszabályok, Európa Tanács, 2020.

Magyarország Alaptörvénye

OPCAT – A kínzás elleni ENSZ egyezmény fakultatív jegyzőkönyve, 2002.

A látogatás végrehajtásának eljárási szabályairól szóló 12/2020 (IV.24.) BVOP utasítás

A fogvatartotti krízisek, öngyilkossági kísérletek és önártalmak megelőzéséről 18/2020. (V. 29.) BVOP utasítás

A sajátos kezelési igényű fogvatartottak számára kialakított és az egyéb speciális részlegeken elhelyezett elítéltekkel kapcsolatos feladatok végrehajtásáról szóló 20/2021. (IV. 16.) BVOP utasítás

A fogvatartottak ellátásának és elhelyezésének szabályairól szóló 21/2020. (VI. 11.) BVOP utasítás

Yogyakarta Alapelvek

Az alapvető jogok biztosának jelentései

Alapvető Jogok Biztosa, 2018. *Jelentés az AJB-493/2018. számú ügyben – látogatás a debreceni javítóintézetben.* Budapest. Elérhető itt:

https://www.ajbh.hu/documents/10180/2809026/AJB_493_2018+sz%C3%A1m%C3%BA+al%C3%A1%C3%ADrt+jelent%C3%A9s.pdf

Alapvető Jogok Biztosa, 2019. *Jelentés az AJB-1774/2019. számú ügyben – látogatás Nógrád megyei rendőrségi fogdáokban*. Budapest. Elérhető itt:

<https://www.ajbh.hu/documents/10180/2936606/SAJ%C3%81T+N%C3%93GR%C3%81D+MEGYE+ho+nlapra.pdf>

Alapvető Jogok Biztosa, 2021. *Jelentés az AJB-874/2021. számú ügyben – látogatás a Márianosztrai Fegyház és Börtönben*. Budapest. Elérhető itt:

https://www.ajbh.hu/documents/10180/3656566/AJB_874_2021_jelent%C3%A9s.pdf

Alapvető Jogok Biztosa, 2021. Éves jelentés 2021. Budapest: Alapvető Jogok Biztosának Hivatala

Alapvető Jogok Biztosa, 2022. Éves jelentés 2022. Budapest: Alapvető Jogok Biztosának Hivatala

Alapvető Jogok Biztosa, 2023. Éves jelentés 2023. Budapest: Alapvető Jogok Biztosának Hivatala

Alapvető Jogok Biztosa, 2024. Éves jelentés 2024. Budapest: Alapvető Jogok Biztosának Hivatala

Egyenlő Bánásmód Hatóság, 2018. Éves jelentés 2018. Elérhető itt:

<https://www.ajbh.hu/en/kozerdeku-adatok>

ENSZ Emberi Jogi Bizottság (Human Rights Committee, UN), 2010. *Concluding observations on the fifth periodic report of Hungary*, CCPR/C/HUN/CO/5. Elérhető itt:

<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g10/466/91/pdf/g1046691.pdf>

ENSZ Emberi Jogi Bizottság (Human Rights Committee, UN), 2018. *Concluding observations on the sixth periodic report of Hungary*, CCPR/C/HUN/CO/6. Elérhető itt:

<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g18/129/41/pdf/g1812941.pdf>

Kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzési albizottság (Subcommittee on Prevention of Torture, UN), 2021. *Report on Hungary*, CAT/OP/HUN/2. Elérhető itt:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CAT%2FOP%2FHUN%2F2&Lang=en

Kínzás és embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzésére alakult Európai Bizottság (European Committee for the Prevention of Torture, CPT), 2014–2023. *Reports on Hungary*, CPT/Inf (2014) 13; CPT/Inf (2016) 27; CPT/Inf (2018) 42; CPT/Inf (2020) 8.; CPT/Inf (2023).

Elérhető itt: <https://www.coe.int/en/web/cpt/hungary>

Közérdekű adatkérésekre adott válaszok

A BVOP 30500/1948-6/2025 sz. válasza az MHB adatkérésére, 2025.05.05.

A BVOP 30500/2390-8/2024 sz. válasza a Háttér Társaság adatkérésére, 2024.05.24.

A BVOP 30500/2507-10/2025 sz. válasza az MHB adatkérésére 2025.06.16.

A BVOP 30500/9997-3/2022 sz. válasza az MHB adatkérésére 2022.11.02.

Internetes források

24.hu, Kritikus állapotban szállították börtönkórházba az antifa támadással gyanúsított német aktivistát. Elérhető itt: <https://24.hu/belfold/2025/07/01/antifa-tamadas-ehsegsztraik-kritikus-allapot-maja-t/>

Antidiskriminierungsstelle, n.d. *Reasonable accommodation and intersectionality*. Elérhető itt: https://www.antidiskriminierungsstelle.de/SharedDocs/forschungsprojekte/EN/RG_Angemessene_Vorkehrungen_en.html

Bundesverfassungsgericht, 2025. *Judgment of 24 January 2025*. Elérhető itt: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/EN/2025/01/rk20250124_2bvr110324en.pdf

Council of Europe, 2024. *Recommendation CM/Rec(2024)5 on equality for LGBTI persons*. Elérhető itt: <https://search.coe.int/cm?i=0900001680ac3af4>

Council of Europe, n.d. *Intersectionality and Multiple Discrimination*. Elérhető itt: <https://www.coe.int/en/web/gender-matters/intersectionality-and-multiple-discrimination>

European Union Agency for Fundamental Rights, 2017. *Mapping minimum age requirements concerning the rights of the child in the EU – Access to sex reassignment surgery*. Elérhető itt: <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/mapping-minimum-age-requirements-concerning-rights-child-eu/access-sex-reassignment-surgery>

European Union Agency for Fundamental Rights, 2024. *EU LMBTQI Survey III*. Elérhető itt:

<https://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/2024/eu-LMBTQI-survey-iii>

European Union Agency for Fundamental Rights, 2024. *LMBTQI at the Crossroads – Progress and*

Challenges. Elérhető itt: <https://fra.europa.eu/en/publication/2024/LMBTQI-crossroads-progress-and-challenges>

Háttér Society, 2024. *Az LMBTQI témák magyarországi megítélése – 2024 november*. Elérhető itt:

<https://hatter.hu/kiadvanyaink/az-lmbtqi-temak-magyarorszagi-megitelese-2024-november>

Háttér Society, 2025. *Magyarország kitűnően teljesít: történelmi mélyponton az LMBTQI jogok*

védelme hazánkban. Elérhető itt: <https://hatter.hu/hirek/magyarorszag-kitunoen-teljesit-tortenelmi-melyponton-az-lmbtqi-jogok-vedelme-hazankban>

Magyar Helsinki Bizottság, 2025. *Pride 2025*. Elérhető itt: <https://helsinki.hu/en/pride2025/>

ILGA-Europe, 2025. *Rainbow Map*. Elérhető itt: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/>

OHCHR, n.d. *Human rights violations against intersex people*. Elérhető itt:

www.ohchr.org/Documents/Issues/Discrimination/LGBT/BackgroundNoteHumanRights

OHCHR, n.d. *Struggle of trans and gender diverse persons*. Elérhető itt:

https://www.ohchr.org/en/special-procedures/ie-sexual-orientation-and-gender-identity/struggle-trans-and-gender-diverse-persons#_ftn1

Telex, 2025. *Antifa trial begins in Budapest*. Elérhető itt: <https://telex.hu/belfold/2025/02/21/maja-t-hanna-s-antifasiszta-antifa-ugy-antifa-tamadasok-targyalas-elokeszito-ules-fovarosi-torvenyszek>

UNDP, 2022. *SDGs and Sexual and Gender Minorities*. Elérhető itt:

https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/SDGs_SexualAndGenderMinorities.pdf

UN Women, n.d. *Glossary of Gender-related Terms*. Elérhető itt:

<https://trainingcentre.unwomen.org/mod/glossary/view.php?id=36&mode=letter&hook=G&sortke>

UN Women Watch, n.d. *Concepts and Definitions*. Elérhető itt:

<https://www.un.org/womenwatch/osagi/conceptsanddefinitions.htm>

Verfassungsblog, 2025. *A new chapter in the Hungarian government's crusade against LGBTQI+ people*. Elérhető itt: <https://verfassungsblog.de/a-new-chapter-in-the-hungarian-governments-crusade-against-lgbtqi-people/>

ANNEX: INTERJÚ IDÉZETEK

"...ott [a börtönben] elveszíti az ember a jogát. Mindenhez elveszíti, én is elveszítettem. Ott nincsenek. Ott leredukálják. Ott nulla." —
korábbi LGBTQI fogvatartott

"A személyzettől is jött a "rossz buzik", meg a hasonló beszólások. Ezek rendszeresen." —
interjúalany]

"A kollégákkal szembeni védelem nagyon nehezen valósul meg, a verbális erőszak általános és gyakori velejárója a bv. intézetben elhelyezett személyek mindennapjainak." —
korábbi bv. állomány tag

"A fizikait [erőszakot] nem engedjük meg magunknak, [...] de verbálisan igen. És azért kell verbálisan, hogy [...] elmenjen abból a zárkából, mert én nem kérvényezhetem a nevelőmet, [...] hogy nem szeretnénk [az adott személyt zárkatársnak]." — korábbi LGBTQI fogvatartott

"Az örök is jobban szankcionálják formálisan is és informálisan is a szexuális orientációt, az

átlagtól eltérő szexuális orientációt. [...] Az örök között sem feltétlenül az orientáció miatt van szankcionálás, de hogyha az orientáció is közbejön, akkor súlyosabb a szankció." —
interjúalany

"...szóbeli bántalmazás, különösen transzneműek esetén mindennapos volt, ahogy a felügyelet részéről, [úgy] a fogvatartottak részéről." — interjúalany

"...az volt a válasz, hogy [ha] a személyi igazolványában nő, akkor nőként kell kezelni." — interjúalany

"gyakorlatilag ott áll az ember egyik pillanatról a másikra egy kezelés közepén és csak azt se mondják, hogy mi az az óriás bonyolult procedura, aminek a végén [...] megkapod a gyógyszeredet, hanem, hogy eleve elutasító volt [hónapokkal később]." — szakértő interjúalany

Az LMBTQI fogvatartottak
jogainakmegerősítése az Európai
Unióban

Az Európai Unió
támogatásával